

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

**Tretia správa o stave používania štátneho jazyka
na území Slovenskej republiky**

2016

OBSAH

ŠTÁTNA SPRÁVA	1
1. Ústredné orgány štátnej správy.....	1
2. Ministerstvo kultúry	4
3. Miestna štátna správa.....	5
4. Záverečné odporúčania.....	6
OCHRANA SPOTREBITEĽA	6
1. Úvod	6
2. Poznatky získané z kontrolných akcií dozorných orgánov	7
3. Dohľad ministerstva kultúry	9
4. Záverečné odporúčania.....	9
MÉDIÁ	10
1. Úvod	10
2. Rozhlas a televízia Slovenska.....	12
3. Rada pre vysielanie a retransmisiu	13
4. Záverečné odporúčania.....	13
ŠKOLSTVO	14
1. Úvod	14
2. Štátna školská inšpekcia	14
3. Ministerstvo školstva.....	16
4. Vysoké školstvo.....	16
5. JÚLŠ	18
6. Záverečné odporúčania.....	19
UPLATŇOVANIE ZÁKONA O ŠTÁTNOJ JAZYKU	20
1. Podnety riešené ministerstvom kultúry	20
2. Dohľadové konania uskutočnené v rokoch 2014 – 2015	21

ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha č. 1: Prehľad školení z jazykovej kultúry uskutočnených v ústredných orgánoch štátnej správy a počet zúčastnených zamestnancov
- Príloha č. 2: Prehľad opodstatnených podnetov a zistených nedostatkov v oblasti ochrany spotrebiteľa
- Príloha č. 3: Prehľad sťažností občanov na jazykovú úroveň v médiách od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015
- Príloha č. 4: Prehľad zistených porušení zákona o štátnom jazyku v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania, za ktoré Rada pre vysielanie a retransmisiu uložila sankcie v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015
- Príloha č. 5: Prehľad sťažností občanov na nesprístupnenie programov a niektorých informácií v štátnom jazyku v rozhlasovom a televíznom vysielaní (sťažnosti doručené Rade pre vysielanie a retransmisiu a ministerstvu kultúry v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015)
- Príloha č. 6: Kontrolné zistenia zo správy Štátnej školskej inšpekcie o stave používania štátneho jazyka v materských, základných a stredných školách v Slovenskej republike v školských rokoch 2013/2014 a 2014/2015
- Príloha č. 7: Prehľad plnenia odporúčaní z oblasti školstva vyplývajúcich z prvej a druhej správy o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky
- Príloha č. 8: Zoznam akreditovaných vzdelávacích programov kontinuálneho vzdelávania zameraných na rozvíjanie komunikačných a čitateľských zručností žiakov
- Príloha č. 9: Prehľad podnetov občanov na porušenie zákona o štátnom jazyku doručených na ministerstvo kultúry v období od 1. októbra do 30. septembra 2015

ŠTÁTNA SPRÁVA

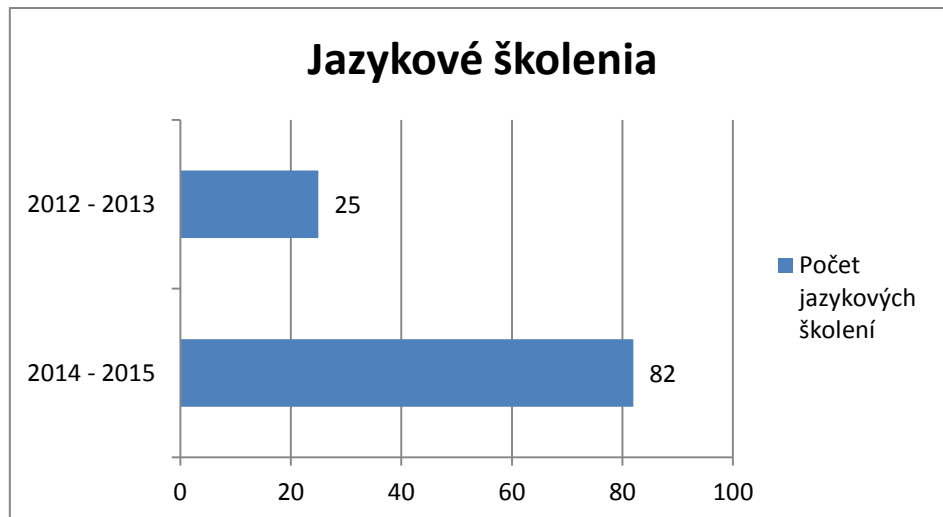
1. Ústredné orgány štátnej správy

V § 3 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnom jazyku“) v spojení s § 11 je zakotvená povinnosť pre orgány štátnej správy používať štátny jazyk, ako aj povinnosť pre zamestnancov týchto orgánov ovládať štátny jazyk v jeho kodifikovanej podobe a používať ho pri výkone svojej pracovnej činnosti.

Povinnosť ovládania štátneho jazyka zamestnancami štátnej správy vyplýva aj z ďalších právnych predpisov, o ktorých Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo kultúry“) informovalo v prvej správe o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky z roku 2012 (ďalej len „prvá správa“) a v druhej správe o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky z roku 2014 (ďalej len „druhá správa“). V roku 2014 sa rozšírili ustanovenia týkajúce sa ovládania štátneho jazyka novelizáciou vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 430/2009 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obsadzovaní voľných štátnozamestnaneckých miest na súdoch výberom a výberovým konaním. V zmysle vyhlášky pribudla od 1. decembra 2014 povinnosť overovať ovládanie štátneho jazyka formou písomného testu u všetkých uchádzačov na voľné štátnozamestnanecké miesta na súdoch v rámci výberov a výberových konaní (do 1. decembra 2014 sa odborná spôsobilosť z ovládania slovenskej gramatiky overovala len u uchádzačov o miesta asistentov súdnych oddelení). Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) takýmto spôsobom veľmi pružne pristúpilo k plneniu úlohy B.2. z uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 238/2014 k druhej správe.

Vzdelávanie zamestnancov

Z uznesenia č. 238/2014, ktorým vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) schválila druhú správu, vyplynuli pre ústredné orgány štátnej správy konkrétne úlohy zamerané na zvyšovanie jazykovej kultúry v ich činnosti. Jednou z úloh je vzdelávanie zamestnancov ústredných orgánov štátnej správy zo slovenského spisovného jazyka, ktorý je ich každodenným pracovným nástrojom. Prijatie uznesenia č. 238/2014 významne prispelo k zlepšeniu starostlivosti o jazykové vzdelávanie zamestnancov. V rokoch 2014 a 2015 sa uskutočnili jazykové školenia takmer na všetkých ústredných orgánoch štátnej správy. Úlohu nesplnil len jeden ústredný orgán: Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, ktorý nezabezpečil v rokoch 2014 a 2015 pre svojich zamestnancov ani jedno takéto školenie. Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky z kapacitných a personálnych dôvodov nezorganizovalo žiadne hromadné školenie pre svojich zamestnancov, využilo však mejlovú komunikáciu so zamestnancami, v ktorej upozorňovalo na najčastejšie jazykové a gramatické nedostatky vyskytujúce sa v textoch. Významný nárast počtu školení od roku 2014 dokumentuje graf č. 1.

Graf č. 1 Jazykové školenia

Aktívny prístup k rozvíjaniu jazykových zručností štátnych zamestnancov má Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky a Úrad vlády Slovenskej republiky, ktoré zabezpečujú jazykové školenia pre svojich zamestnancov viackrát za rok. V priemere sa na školeniach z jazykovej kultúry zúčastnilo takmer 27 % zamestnancov ústredných orgánov štátnej správy, čo je zhruba o 14 % viac ako v prechádzajúcom období. Takmer všetky úrady sa zhodli na tom, že povinné jazykové vzdelávanie malo pozitívny vplyv na jazykovú stránku dokumentov a materiálov vznikajúcich v činnosti ústredných orgánov štátnej správy, a preto by mali byť takéto školenia nevyhnutnou súčasťou vzdelávacích procesov v každej štátnej inštitúcii. Prínos školenia ocenili viaceré rezorty a navrhli v tomto vzdelávaní pokračovať, keďže jazykové školenia predstavujú veľkú pomoc aj pri príprave legislatívnych dokumentov. Pri tvorbe legislatívnych dokumentov niektoré ústredné orgány štátnej správy spolupracujú aj s príslušnými rezortnými terminologickými komisiami (napr. Protimonopolný úrad Slovenskej republiky, Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky). S cieľom zvyšovania jazykovej úrovne začala časť ústredných orgánov štátnej správy utvárať vlastné metodické usmernenia. Napríklad Úrad pre verejné obstarávanie Slovenskej republiky pripravuje prehľad najčastejších chýb v používaní slovenského spisovného jazyka a prehľad odborných cudzojazyčných termínov používaných v činnosti úradu, pre ktoré existujú slovenské ekvivalenty. Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky spracoval slovník nespisovných výrazov a ich spisovných ekvivalentov. Prehľad školení uskutočnených v ústredných orgánoch štátnej správy v danom období prináša príloha č. 1.

Overovanie ovládania slovenského jazyka v rámci výberov a výberových konaní

Druhá úloha vyplývajúca z predmetného uznesenia sa týka zavedenia novej povinnosti overovať primeranú znalosť slovenského jazyka u uchádzačov o štátnozamestnanecké miesto. Pri uskutočňovaní výberu alebo výberového konania na voľné štátnozamestnanecké miesta sa na väčšine služobných úradov (17 z celkového počtu 23) overuje znalosť slovenského spisovného jazyka otázkami zo slovenského jazyka, ktoré sú začlenené priamo do základného

odborného testu. Slovenskému jazyku sú v takýchto testoch venované v priemere len tri otázky. Niektoré ústredné orgány (6) však zaviedli overovanie ovládania štátneho jazyka formou osobitného písomného testu, ktorý obsahuje okolo 15 otázok zo slovenského jazyka. Priemerná úspešnosť uchádzačov o štátnozamestnanecké miesto z otázok zameraných na štátny jazyk bola v sledovanom období 71 %. Takmer na všetkých ústredných orgánoch sa sleduje aj ústny jazykový prejav uchádzača a vo väčšine z nich sa osobitne hodnotia vyjadrovacie schopnosti a rečový prejav uchádzačov.

Zriadenie terminologických komisií

V ďalšom bode uznesenia vlády č. 238/2014 sa ministerstvám a ostatným ústredným orgánom štátnej správy uložilo *zriadiť terminologickú komisiu a zabezpečiť jej riadne fungovanie* (B.3.). Cieľom terminologických komisií je ustaľovanie a zjednocovanie odbornej terminológie príslušného rezortu. Osobitne treba spomenúť činnosť terminologickej komisie Úradu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, ktorá v sledovanom období zasadla deväťkrát a aktuálne pracuje na tvorbe elektronického terminologického slovníka geodézie, kartografie a katastra (ETSGKK). Nový pripravovaný ETSGKK bude určený odbornej verejnosti, ktorá sa zaoberá činnosťou v odbore geodézie, kartografie a katastra. Zmienku si zaslúži aj Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, ktorého terminologická komisia schválila nové environmentálne termíny z oblasti zeleného rastu a efektívneho využívania zdrojov a prehodnotila aj používanie zastaraných termínov z odboru mineralógie. Úrad pre obrannú štandardizáciu, kodifikáciu a štátne overovanie kvality so sídlom v Trenčíne má zriadenú hlavnú terminologickú komisiu, ktorej účelom je spravovanie a aktualizácia slovenských obranných štandardov, konkrétne ide o slovník termínov a definícií NATO a slovník termínov a definícií NATO používaných v oblasti obrannej štandardizácie. Uvedená hlavná terminologická komisia zodpovedá za udržiavanie slovenských obranných štandardov v aktuálnom stave a v súlade so zmenami v spojeneckých publikáciách AAP-6 a AAP-42. Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo Slovenskej republiky dlhoročne buduje terminologickú databázu z oblasti technickej normalizácie. V rámci procesu schvaľovania a ustaľovania termínov vydal 11 450 slovenských technických noriem. V súčasnosti obsahuje databáza ústavu 150 409 termínov. Okrem terminologických komisií pri jednotlivých ústredných orgánoch štátnej správy aktívne pracuje aj medzirezortná Terminologická komisia Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky. Táto terminologická komisia v súčasnosti veľmi intenzívne rieši termíny a definície pojmov z oblasti kybernetickej bezpečnosti. V spolupráci s Terminologickou komisiou Národného bezpečnostného úradu pripravuje aktualizáciu Terminologického slovníka krízového riadenia.

Starostlivosť o budovanie terminologickej databázy sa v súčasnosti sústreďuje v pracovisku Slovenského národného korpusu na pôde Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied (JÚLŠ). Slovenská terminologická databáza ako súčasť Slovenského národného korpusu predstavuje užitočný referenčný nástroj obsahujúci slovenské termíny a relevantné terminologické informácie z viacerých disciplín. V rokoch 2014 – 2015 sa táto databáza obohatila o stovky nových termínov napríklad z oblasti marketingu, masmediálnej komunikácie, informačných technológií, filozofie, fyziky alebo šachu. Slovenská terminologická databáza, bezplatne prístupná širokej verejnosti

prostredníctvom internetu, môže poslúžiť aj na šírenie výsledkov práce terminologických komisií zriadených pri ústredných orgánoch štátnej správy, čím by sa prispelo k ustáľovaniu a zjednocovaniu terminologických sústav na základe spolupráce odborníkov a lingvistov.

Zvyšovanie jazykovej kultúry v súdnictve

Osobitná úloha bola uložená v bode B.4. uznesenia č. 238/2014 ministromi spravodlivosti, ktorý má každoročne *zabezpečiť systém pravidelného vzdelávania zameraného na zvyšovanie jazykovej kultúry a úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka pre zamestnancov súdov Slovenskej republiky*. Úloha vyplynula z naliehavej potreby zlepšiť jazykovú stránku dokumentov vznikajúcich v činnosti súdov tak, aby všetky dôležité písomnosti boli vyhotovené v súlade so spisovnou normou slovenského jazyka a aby používali správnu a presnú terminológiu. Predmetnú úlohu ministerstvo spravodlivosti plní priebežne. Školenia zamerané na zvyšovanie jazykovej kultúry a úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka sa pre zamestnancov súdov zabezpečujú prostredníctvom Inštitútu vzdelávania v Omšeni. V rokoch 2014 a 2015 sa uskutočnili dve školenia. Zamerané boli na normalizovanú úpravu písomností, štylizáciu úradných písomností a mejlovú komunikáciu. Týchto školení sa z celkového počtu zamestnancov všetkých súdov zúčastnilo 62 zamestnancov.

2. Ministerstvo kultúry

Ministerstvo kultúry ako ústredný orgán štátnej správy na úseku starostlivosti o štátny jazyk v súvislosti s plnením úlohy B.2. uznesenia č. 238/2014 pripravilo a poskytlo všetkým ústredným orgánom štátnej správy, ktoré o to požiadali, testy zo štátneho jazyka na overovanie úrovne ovládania štátneho jazyka pri výberoch a výberových konaniach pre uchádzačov o štátnozamestnanecké miesto.

Každoročne ministerstvo kultúry prostredníctvom sekcie umenia a štátneho jazyka zabezpečuje školenia z jazykovej kultúry pre svojich zamestnancov. V roku 2015 sa uskutočnili štyri takéto školenia. Školenia boli zamerané predovšetkým na najčastejšie chyby vyskytujúce sa v dokumentoch vznikajúcich v rezorte kultúry a na používanie kodifikačných príručiek v elektronickej forme.

Odbor štátneho jazyka sekcie umenia a štátneho jazyka od roku 2011 pravidelne sleduje a zaznamenáva jazykové chyby vznikajúce v úradnej korešpondencii. Na základe týchto podkladov vyberá najzávažnejšie a najčastejšie sa opakujúce problémy a na svojom webovom sídle (www.culture.gov.sk) zverejňuje krátke vysvetlenia v rubrike Jazykové okienko. Od roku 2014 sa zlepšil aj prístup pre verejnosť do tejto rubriky, a to prostredníctvom odkazu Spisovná slovenčina nachádzajúceho sa hneď na úvodnej stránke webového sídla ministerstva kultúry.

V sledovanom období ministerstvo kultúry aj naďalej podporovalo projekt elektronizácie jazykovedného výskumu a budovania Slovenského národného korpusu, ktorého vznik iniciovalo ministerstvo kultúry v Konceptii starostlivosti o štátny jazyk Slovenskej republiky (schválená vládou v roku 2001). Od roku 2007 do konca roku 2015 prispelo ministerstvo kultúry na tento projekt sumou 530 446 eur. Rovnakým dielom každoročne prispieva na

projekt aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“).

V posledných rokoch ministerstvo kultúry zaznamenalo zvýšený výskyt problémov v súvislosti so zaradovaním mien do slovenských kalendárov. V súčasnosti neplatia žiadne záväzné pravidlá na pridávanie, resp. nahrádzanie jednotlivých mien v kalendári, čo spôsobuje zmätok u používateľov. Najmä rodičia opakovane upozorňujú na to, že v jednotlivých kalendároch sa neuvádzajú mená rovnako a v rovnaký deň. Tento stav vyplýva z toho, že neexistuje nijaký orgán, ktorý by usmerňoval uvádzanie mien v kalendároch, a tak rozliční vydavatelia kalendárov pristupujú k tejto problematike individuálne, hoci si uvedomujú, že súčasný stav nie je vyhovujúci, a sami by podporovali vznik takého orgánu. Bolo by vhodné, aby sa konštituovala kalendárová komisia pri ministerstve kultúry, ktorá by vytvorila oficiálne kalendárium. Tým by sa zabezpečilo jednotné uvádzanie mien v kalendároch v náležitej jazykovej podobe, čo by mohlo pozitívne ovplyvniť aj výber mien pri zápise mena do matriky a bolo by aj v súlade s požiadavkami zákona o štátnom jazyku.

3. Miestna štátna správa

Významným krokom v zlepšovaní starostlivosti o štátny jazyk v orgánoch miestnej štátnej správy bolo zavedenie overovania slovenského spisovného jazyka v rámci výberov a výberových konaní u uchádzačov na štátnozamestnanecké miesta na okresných úradoch. Na základe nariadenia vedúcej služobného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 14/2013 o podrobnostiach výberového konania alebo výberu sa od 1. júla 2014 na všetkých okresných úradoch pri obsadzovaní voľných štátnozamestnaneckých miest vykonáva aj overovanie znalosti štátneho jazyka formou písomného testu.

Ukázalo sa, že pretrvávajúcim problémom v úsilí o zvyšovanie jazykovej úrovne v úradnej komunikácii je nedostatočný počet školení pre zamestnancov miestnej štátnej správy. Napriek tomu, že takmer na všetkých úradoch si uvedomujú potrebu neustáleho zvyšovania jazykovej úrovne úradnej komunikácie, vo väčšine okresných úradov sa nepodarilo v sledovanom období (od 1. januára 2014 do 15. augusta 2015) zabezpečiť ani jedno školenie z oblasti jazykovej kultúry. Túto skutočnosť uviedlo 58 úradov, čo je takmer 82 % z celkového počtu okresných úradov. Zo zvyšných trinástich úradov sa na takomto type školenia zúčastnilo len niekoľko zamestnancov (v priemere približne 4,1 % z celkového počtu zamestnancov jedného úradu). Väčšina okresných úradov pokladá školenia z oblasti jazykovej kultúry za dôležitú súčasť systematického celoživotného vzdelávania zamestnancov štátnej správy a privítala by, keby takéto školenia absolvoval čo najväčší počet ich zamestnancov v pravidelných intervaloch (minimálne raz alebo dvakrát do roka). Realizácia školení je však obmedzená z finančných dôvodov a z dôvodu nedostupnosti vzdelávacej aktivity v bližšom alebo širšom okolí okresného úradu. Školenia organizované Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky prostredníctvom Inštitútu pre verejnú správu sa v súčasnosti uskutočňujú len v Bratislave a Košiciach, čím sa stávajú pre väčšinu zamestnancov miestnej štátnej správy nedostupnými. Okrem toho ponuka takýchto školení je vzhľadom na reálne potreby nedostačujúca.

K zlepšeniu situácie by prispelo organizovanie jazykových školení priamo v priestoroch jednotlivých okresných úradov, prípadne aspoň v krajskom meste. Ako uviedli prednostovia

okresných úradov, nenarušil by sa tým chod úradu, znížili by sa finančné prostriedky použité na pracovné cesty a vedúci zamestnanci by mohli zabezpečiť jazykové školenie pre oveľa vyšší počet svojich zamestnancov. Preškolenie väčšieho počtu zamestnancov okresných úradov z oblasti správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii by pomohlo pri skvalitnení ich písomného aj rečového prejavu, posilnila by sa zrozumiteľnosť riešenia odbornej problematiky pre široký okruh individuálnych príjemcov (fyzické a právnické osoby) a tým aj autorita správnych orgánov, keďže zamestnanci miestnej štátnej správy v rozhodovacej činnosti aplikujú právne predpisy v praxi vydávaním individuálnych správnych aktov, ktoré sú preskúmané nadriadenými orgánmi, orgánmi dozoru aj súdmi.

4. Záverečné odporúčania

- zvýšiť počet zamestnancov súdov zúčastňujúcich sa na školeniach zameraných na zvyšovanie úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka,
- organizačne a finančne zabezpečiť postupné, systematické a pravidelné vzdelávanie z oblasti jazykovej kultúry pre zamestnancov okresných úradov v sídle príslušného kraja,
- iniciovať vznik kalendárovej komisie pri ministerstve kultúry.

OCHRANA SPOTREBITEĽA

1. Úvod

V záujme ochrany spotrebiteľa je výrobca, predávajúci a poskytovateľ služieb povinný sprístupniť písomné informácie týkajúce sa ponúkaného tovaru a služieb v slovenskom jazyku. Právna úprava používania slovenského jazyka v informáciách pre spotrebiteľa je zakotvená v zákone o štátnom jazyku a v ďalších všeobecne záväzných právnych predpisoch.

Je nevyhnutné, aby občania Slovenskej republiky mali k dispozícii základné informácie o všetkých druhoch domácich, ako aj dovážaných produktov dostupných v obchodnej sieti na území Slovenskej republiky v slovenskom spisovnom jazyku. Osobitné predpisy taxatívne určujú, ktoré základné informácie musia byť sprístupnené v štátnom jazyku, a zároveň poverujú konkrétne orgány dozoru kontrolou používania štátneho jazyka v týchto povinných informáciách. Bez zabezpečenia jednoznačných a zrozumiteľných písomných informácií v kodifikovanej podobe štátneho jazyka, uvedených napríklad v návodoch na použitie, by spotrebiteľ nemal k dispozícii základné informácie potrebné na riadne používanie výrobku. V prípade nepoužitia slovenského jazyka dochádza k porušeniu jedného zo základných zákonom chránených práv spotrebiteľa, ktorým je právo na informácie.

Pri porovnaní počtu porušení zákonnej povinnosti za uplynulé obdobie (od roku 2010) sa ukazuje, že výskyt nedostatkov má klesajúcu tendenciu, čo potvrdzujú aj posledné údaje, ktoré získalo ministerstvo kultúry od jednotlivých dozorných orgánov (napr. 1 141

nedostatkov zistených Slovenskou obchodnou inšpekciou v rokoch 2014 – 2015 oproti 2 840 nedostatkom za rovnako dlhé obdobie v rokoch 2012 – 2013).

V uznesení vlády č. 238/2014 v bode B.5. bola uložená ministrovi hospodárstva úloha *prihliadnuť pri tvorbe návrhu spotrebiteľského kódexu na potrebu úpravy používania štátneho jazyka pri vyhotovovaní dokumentácie súvisiacej s reklamáciou tovarov a služieb*. Táto úloha vyplynula zo zaznamenaných problémov v praxi, keď v rámci riešenia reklamácie nebola spotrebiteľovi zabezpečená celá komunikácia v slovenskom jazyku. Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky úlohu priebežne plní a po predĺžení termínu na predloženie spotrebiteľského kódexu by mala byť táto úloha splnená v prvom polroku 2016.

V praxi sa vyskytli aj problémy pri komunikácii poskytovateľov služieb so zákazníkmi, keď v písomnej korešpondencii adresovanej občanovi (odberateľovi služby) boli ponechané isté časti (výrazy) len v anglickom jazyku. Ukazuje sa, že aj túto oblasť bude potrebné legislatívne upraviť.

2. Poznatky získané z kontrolných akcií dozorných orgánov

Slovenská obchodná inšpekcia (SOI) v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015 zistila porušenie § 13 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov pri **1 141** výrobkoch. Išlo o chýbajúce návody, neúplné informácie v štátnom jazyku alebo poskytnutie návodov len v cudzojazyčných mutáciách. Pri kontrolách boli zároveň prijaté opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov, pričom do ich odstránenia bol predaj výrobkov pozastavený.

Okrem vlastných kontrolných zistení zaznamenala SOI aj 99 podnetov od spotrebiteľov, z toho **27** bolo opodstatnených, teda predajcovia nedodržali povinnosť uvádzať informácie v štátnom jazyku. Najčastejšie nedostatky boli zistené pri darčkových predmetoch, domácich potrebách, textilných výrobkoch, obuvi, mobilných telefónoch, počítačových hrách a hračkách. Prehľad opodstatnených podnetov sa nachádza v tabuľke č. 1 v prílohe č. 2.

Všetky kontrolné zistenia týkajúce sa povinnosti poskytovania informácií v štátnom jazyku vykonáva SOI v rámci iných špeciálne zameraných kontrol, pričom však neposudzuje jazykovú úroveň textov.

Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky (ŠVPS) v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015 vykonala 123 408 úradných kontrol potravín, pri ktorých zistila **4 438** nedostatkov v označovaní potravín a v informáciách pre spotrebiteľa. Išlo o:

- neúplné označenie potraviny (chýbali niektoré povinné údaje v štátnom jazyku, výrobca alebo distribútor neuviedol všetky prídavné látky),
- neodborný, nepresný, skomolený preklad z iných jazykov Európskej únie,
- nečitateľne označené potraviny (povinné informácie boli uvedené malým písmom na nekонтрастnom pozadí),
- chýbajúce označenie v štátnom jazyku,
- nezrozumiteľné poslovenčené cudzie slová, anglické alebo české výrazy na označení potravín.

ŠVPS okrem vlastných kontrolných zistení zaregistrovala **4** opodstatnené podnety od spotrebiteľov na nesprávne označenie potravín v štátnom jazyku, resp. na zlý preklad a na chýbajúce označenie potravín v štátnom jazyku.

V oblasti reklamy potravín ŠVPS zistila časté používanie rôznych novotvarov utvorených z cudzích jazykov, cudzích slov a ich nesprávnych fonetických prepisov, nadmerné používanie skratiek a slangových výrazov.

Ústav štátnej kontroly veterinárnych biopreparátov a liečiv (ÚŠKVBL) v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015 vykonal 61 kontrol u veľkodistribútorov veterinárnych liekov, pričom sa zistili nedostatky v **1** príbalovom informačnom letáku a na jednom vonkajšom obale. Najčastejším problémom boli nesprávne odborné výrazy, zle preložené výrazy z angličtiny do slovenčiny a používanie bohemizmov. Pri zistení nedostatkov sa veterinárne lieky umiestňujú do karantény a vráti sa držiteľovi rozhodnutia o registrácii na opravu označenia alebo výmenu celého balenia s odsúhlasenými textami ÚŠKVBL.

Pri posudzovaní jazykovej správnosti textov vonkajších obalov, etikiet a informácií pre používateľa veterinárnych liekov registračné oddelenie využíva dostupné slovníky a prípadné nejasnosti konzultuje s JÚLŠ.

Štátny ústav pre kontrolu liečiv (ŠÚKL) v sledovanom období nezaznamenal žiadne podnety od používateľov, ktorí by upozorňovali na nevyhovujúcu jazykovú úroveň liekov či zdravotníckych pomôcok. Pri posudzovaní žiadostí o registráciu sa zamestnanci ŠÚKL stretávajú s veľmi rozdielnou jazykovou úrovňou dokumentov. Najčastejším problémom v niektorých dokumentoch s nízkou jazykovou úrovňou sú gramatické chyby, zlý slovosled, nesprávne skloňovanie, bohemizmy, neukončené vety, zlý až zavádzajúci preklad z anglického jazyka a používanie archaizmov.

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ÚVZ) v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015 skontroloval 1 641 kozmetických výrobkov, z ktorých **9** nespĺňalo požiadavky na označovanie predmetných výrobkov (chýbali bezpečnostné upozornenia, opis funkcií výrobku a návod na použitie v štátnom jazyku).

V zmysle § 9 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 152/1995 Z. z. o potravinách v znení neskorších predpisov musí ten, kto vyrába potraviny, manipuluje s nimi alebo ich umiestňuje na trh, označiť tieto potraviny v kodifikovanej podobe štátneho jazyka. V sledovanom období ÚVZ skontroloval 24 663 vzoriek potravín, pričom zistil, že v **37** prípadoch nebola splnená požiadavka na označovanie potravín v štátnom jazyku. Najčastejšie sa nedostatky objavili pri výživových doplnkoch, potravinách na osobitné výživové účely, kuchynskej soli, cereáliách, pekárskych a cukrárskych výrobkoch a iných. Podrobnejšie údaje sú v tabuľke číslo 2 v prílohe č. 2.

V uvedenom období zaznamenal ÚVZ aj **2** opodstatnené podnety. Jeden sa týkal predaja výživového doplnku, kde slovenský text na etikete nezodpovedal údajom uvedeným v pôvodnom anglickom texte. Druhý podnet upozorňoval na chýbajúce bezpečnostné oznamy a iné nedostatky v označení kozmetického výrobku.

3. Dohľad ministerstva kultúry

Ministerstvo kultúry rieši podnety občanov a vydáva stanoviská súvisiace s ochranou spotrebiteľa v takých prípadoch, ktoré nepatria do právomoci ani jedného z dozorných orgánov uvedených v predchádzajúcej časti.

V období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015 sa na ministerstvo kultúry obrátili občania s podnetmi, ktoré sa týkali označení prevádzok a písomnej komunikácie poskytovateľa služby so zákazníkom. V rámci riešenia prvej skupiny podnetov ministerstvo kultúry oslovilo majiteľov trinástich prevádzok v centre Bratislavy, na ktorých sa nachádzali nápisy v anglickom a talianskom jazyku bez znenia v slovenskom jazyku. Na dosiahnutie súladu so zákonom o štátnom jazyku (§ 8 ods. 6) bolo potrebné doplniť k cudzojazyčným textom ich ekvivalenty v slovenskom jazyku, čo sa na viacerých prevádzkach do konca sledovaného obdobia podarilo. V druhej skupine podnetov sa riešili pravopisné problémy a výskyt nezrozumiteľných (anglických) výrazov v písomnej korešpondencii poskytovateľov služieb.

Ministerstvo kultúry uskutočnilo aj jedno dohľadové konanie v predajniach spoločnosti Tesco Stores SR, a. s., v ktorých sa zistilo porušenie ustanovenia § 8 ods. 6 v nadväznosti na ustanovenie § 11 zákona o štátnom jazyku v nápisoch pre verejnosť. Zistené nedostatky sa týkali najmä požívania bohemizmov, nepoužívania diakritiky a ponechania anglických názvov bez prekladu do slovenského jazyka na štítkoch na policiach s tovarom, na nápisoch na informačných ceduliach a na výveskách. Po oznámení výsledkov dohľadu vedeniu spoločnosti sa jej zástupca zúčastnil na rokovaní s členmi dohľadovej skupiny ministerstva kultúry a navrhol opatrenia na odstránenie nevyhovujúceho stavu. Spoločnosť Tesco Stores SR, a. s., počas dohľadového konania prejavila vysoko zodpovedný prístup k riešeniu zistených problémov v používaní štátneho jazyka a bezodkladne pristúpila k realizácii navrhnutých opatrení, ku ktorým patrilo:

- vypracovanie internej smernice,
- vyčlenenie interných personálnych kapacít zodpovedných za kontrolu nápisov,
- uskutočnenie školenia zameraného na tvorbu nápisov v súlade so zákonom o štátnom jazyku,
- opravenie nápisov,
- technické prispôsobenie interného informačného systému tak, aby umožňoval nahratie názvov v ich správnom gramatickom tvare s diakritikou,
- nahrávanie jazykovo správnych nápisov do informačného systému,
- celoplošné zabezpečenie výmeny cenoviek umiestňovaných na regáloch s tovarom a na štítkoch visiacych na tovare (vo všetkých predajniach v Slovenskej republike),

4. Záverečné odporúčania

- pri vykonávaní kontrolných akcií sledovať aj jazykovú úroveň písomných informácií pre spotrebiteľa,
- legislatívne zakotviť povinnosť komunikácie v štátnom jazyku medzi zákazníkom a predávajúcim,

- pri tvorbe spotrebiteľského kódexu prihliadnúť na potrebu úpravy používania štátneho jazyka pri vyhotovovaní dokumentácie súvisiacej s reklamáciou tovarov a služieb.

MÉDIÁ

1. Úvod

Prvá aj druhá správa sa podrobne zaoberajú úrovňou používania slovenského spisovného jazyka v mediálnej sfére, s osobitným dôrazom na elektronické médiá. Povinnosť používať v elektronických médiách na území Slovenskej republiky slovenský spisovný jazyk stanovuje zákon o štátnom jazyku v § 5 ods. 1 a 2 v spojení s § 11. Dohľad nad uplatňovaním týchto ustanovení zákona o štátnom jazyku patrí do kompetencie Rady pre vysielanie a retransmisiu.

Nielen obidve uvedené správy, ale aj podnety občanov doručené ministerstvu kultúry a Rade pre vysielanie a retransmisiu, ako aj vyjadrenia viacerých osobností slovenského kultúrneho života publikované v tlači¹ poukazujú na to, že **úroveň používania slovenského spisovného jazyka** v médiách má dlhodobu klesajúcu tendenciu. Reakcie občanov na nízku jazykovú úroveň v médiách pravidelne zaznamenáva aj jazyková poradňa JÚLŠ, na ktorú sa používatelia obracajú so sťažnosťami buď všeobecne, alebo v súvislosti s používaním niektorých nespisovných výrazov a formulácií, resp. s preberaním cudzích slov z angličtiny. Vzhľadom na mimoriadne veľký vplyv rozhlasu a hlavne televízie na široký okruh poslucháčov a divákov môže mediálna sféra výrazne ovplyvňovať a formovať podobu a úroveň spisovnej slovenčiny, vplývať na upevňovanie alebo rozkolísanie spisovnej normy. Tento vplyv je badateľný napríklad pri prenikaní rôznych nesprávnych alebo nespisovných výrazov či iných novotvarov, ktorých používanie sa rozšírilo aj na základe ich výskytu v prejavoch redaktorov a moderátorov elektronických médií. Ide napríklad o používanie slovného spojenia „vidíme sa“ namiesto správneho *uvidíme sa*, resp. *dovidenia*, slova „poriešiť“ namiesto správneho *vyriešiť* atď. Občania kritizujúci súčasnú úroveň jazykového prejavu v médiách poukazujú na nedostatočnú znalosť jazykovej normy u zamestnancov médií, ale aj na ich ľahostajný postoj k čitateľom, poslucháčom a divákovi a dožadujú sa nápravy tohto stavu. Ako vyplýva z prehľadu podnetov zaevidovaných na ministerstve kultúry a v kancelárii Rady pre vysielanie a retransmisiu (príloha č. 3), občania vnímajú ako neprijateľnú najmä nedbanlivú výslovnosť mäkkých spoluhlások (osobitne mäkkej spoluhlásky ľ), prílišnú záplavu cudzích slov, výskyt bohemizmov a nespisovných výrazov, neprirodzenú intonáciu a neprimerane rýchle tempo reči v jazykových prejavoch profesionálnych používateľov slovenského jazyka.

¹ Napríklad: *Ešte raz o slovenčine*, Literárny týždenník č. 19-20/2014, s. 12; *Televízna legenda Karol Polák: Hovor málo, ale povedz veľa*, Pravda, 13. 9. 2014, s. 22, 27; *Jazyk náš každodenný*, Literárny týždenník č. 35-36/2014, s. 7; *Opäť o (ne)slovenčine*, Slovenské pohľady č. 11/2014, s. 147; *SNS: V roku L. Štúra sa treba usilovať o zveľadenie jeho diela*, teraz.sk, 17. 1. 2015; *Slovenčina je vo výbornej kondícii*, pravda.sk, 19. 2. 2015; *Vtáka poznáš po perí a človeka podľa reči*, pravda.sk, 19. 2. 2015; *Slovenčina koketuje s inými jazykmi*, Hospodárske noviny, 22. 5. 2015, s. 16.

Na nedostatky týkajúce sa zvukovej stránky jazykových prejavov zamestnancov médií poukázali aj **výsledky výskumu**² zameraného na televízne spravodajské relácie viacerých celoslovenských médií. Ukázalo sa, že pretrvávajúcim problémom v tejto oblasti je okrem iného aj neprímeraná intonácia, čím dochádza k narúšaniu prirodzenej vetnej melódie, na čo upozornili aj obidve predchádzajúce správy o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky. Aktuálny výskum preukázal, že „v súčasnosti sa v spravodajských reláciách slovenských televíznych staníc vyskytujú vo zvýšenej miere príznakové intonačné formy, t. j. melódia oznamovacej vety nemá na záverečnom takte klesavý priebeh, aký si vyžaduje konkluzívna kadencia, ale vyskytujú sa tu melodické formy s nedostatočným klesavým, prípadne i stúpavým intonačným priebehom (stúpa melódia, ale niekedy i intenzita).“³ V rámci výskumu boli v spravodajských reláciách identifikované aj tieto nežiaduce javy: „prízvukovanie iných ako prvých slabík slov (druhých, predposledných, prípadne i posledných), intonačné „rozbíjanie“ syntakticko-významových celkov (napr. predelenie zhodného prívlastku a nadradeného mena výraznou pauzou, často sprevádzanou aj výrazným intonačným zdvihom poslednej slabiky prívlastku), práca s dôrazom nezohľadňujúca významovú výstavbu textu (zdôrazňovanie nesprávnych častí výpovedí, resp. viacerých jej častí, takže nie je jasné, ktorú časť výpovede možno hodnotiť ako zdôraznenú a významovo najdôležitejšiu, a pod.).“⁴ Zaujímavé je výskumné zistenie týkajúce sa rozdielneho charakteru medzi verejnoprávnou televíziou a súkromnými televíznymi stanicami, ktorý sa premieta aj do zvukovej realizácie textu v týchto médiách: „Spravodajské príspevky vo verejnoprávnej inštitúcii RTVS možno označiť za intonačne „pokojnejšie“, ustálené, pokiaľ nie sú modifikované napr. dramatickou alebo tzv. odľahčujúcou témou.“⁵ Aktuálne výsledky výskumu jednoznačne poukazujú na potrebu kvalitnejšej a systematickej prípravy budúcich, ale aj súčasných profesionálnych používateľov slova pracujúcich v mediálnej sfére. „Jedným z bodov, na ktoré by sa táto príprava mala sústrediť, by mala byť práca s textom, s jeho významom, aby mediálni pracovníci dokázali pomocou modulačných prostriedkov funkčne odstupňovať významové časti textu na základe ich závažnosti a uľahčili tak divákovi orientáciu vo význame textu.“⁶

Ministerstvo kultúry ako ústredný orgán štátnej správy v oblasti starostlivosti o štátny jazyk sa zaoberá riešeniami podporujúcimi štátny jazyk tak, aby odolal rastúcim globalizačným tlakom a aby bola zabezpečená jeho kultivácia, stabilita, ako aj plynulý a prirodzený vývin. Má záujem aj o zvyšovanie jazykovej kultúry v mediálnej sfére, osobitne vo verejnoprávnych médiách. Tento zámer je obsiahnutý v odporúčaniach, ktoré sú súčasťou prvej i druhej správy. K zvýšeniu jazykovej kultúry redaktorov, moderátorov a ďalších zamestnancov médií by mali prispieť systematické jazykové vzdelávania, zavedenie tzv. kvalifikačných skúšok pre redaktorov a moderátorov pred ich prvým vystúpením pred kamerou alebo do mikrofónu, zriadenie funkcie hlasového pedagóga v elektronických médiách a funkcie jazykového redaktora v elektronických i tlačových médiách a pod.

---

² Petráš, P. 2015. Otázka funkčného využívania suprasegmentálnych prostriedkov v komunikácii médií: dizertačná práca. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2015. 228 s.

³ tamtiež

⁴ tamtiež

⁵ tamtiež

⁶ tamtiež

2. Rozhlas a televízia Slovenska

Nezastupiteľnú úlohu pri rozvíjaní a udržiavaní dobrej jazykovej úrovne v spoločnosti a pri šírení jazykovej kultúry má predovšetkým verejnoprávny vysielateľ, ktorým je v zmysle zákona č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS). RTVS vykonáva svoju činnosť najmä prostredníctvom svojich dvoch organizačných zložiek, a to Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie.

V **Slovenskom rozhlase** v roku 2014 zorganizovali pre zamestnancov niekoľko stretnutí s odborníkmi na jazykovú kultúru, na ktorých sa preberali konkrétne chyby a aktuálne problémy v ústnych prejavoch redaktorov a moderátorov. Od augusta 2014 dve lektorky uskutočňujú odposluchy a následné individuálne konzultácie pre interných aj externých zamestnancov Slovenského rozhlasu. Jedna z lektoriek sa zaoberá aj hodnotením jazykovej úrovne uchádzačov o posty redaktorov a moderátorov Slovenského rozhlasu na výberových konaniach. Od 1. januára 2015 pribudla do kolektívu lektoriek tretia odborníčka, ktorá sa prednostne zameriava na tvorcov Zelenej vlny a zamestnancov Slovenského hydrometeorologického ústavu, ktorí poskytujú poslucháčom špecifické informácie o aktuálnej situácii na cestách a o počasí. Konzultácie spočívajú nielen v hodnotení a analýze odposluchov živého vysielania z denných záznamov, ale aj v tréningoch interpretácie textov pripravovaných do živého vysielania. Účastníci školení dostávajú aj pomocné tréningové texty na prácu mimo konzultačných hodín, aby si zdokonaľovali svoj prejav. Okrem toho ich lektori sledujú aj počas živého vysielania v skutočnej atmosfére rozhlasového vysielania, ktorá taktiež vplýva na jazykový prejav. Pre široký okruh poslucháčov je určené pravidelné vysielanie rubriky *Slovenčina na slovíčko*, ktorú Slovenský rozhlas pripravuje v spolupráci s JÚĽŠ.

Z podkladov doručených ministerstvu kultúry vyplýva, že kompetentní zamestnanci **Slovenskej televízie** priebežne sledujú a vyhodnocujú používanie spisovnej slovenčiny vo všetkých zložkách programového prostredia (redaktori, scenáristi, dramaturgovia, režiséri). Za správne používanie slovenského jazyka v komentároch, titulkoch relácií a pri vytváraní slovenskej verzie zahraničných filmov a dokumentov zodpovedajú dramaturgovia jednotlivých relácií. V posledných rokoch Slovenská televízia priebežne zaraďuje do vysielania aj vzdelávacie relácie zamerané na bohatstvo a pestrosť slovenského jazyka, či už z oblasti literatúry alebo priamo sa týkajúce pôvodu slov či gramatiky (napríklad vzdelávací formát *Nebojme sa slovenčiny*, cyklická publicistická relácia *Umenie*). Z finančných dôvodov sa doteraz nepodarilo zriadiť internú pozíciu hlasového pedagóga, resp. jazykového redaktora. Na eliminovanie jazykových chýb a nedostatkov sú zamerané pravidelné školenia redaktorov televízneho spravodajstva s hlasovou a jazykovou lektorkou. Pre regionálnych redaktorov boli zorganizované výjazdové školenia, ktoré sa okrem iného zameriavali aj na hlasový prejav a celkovú jazykovú kultúru, v roku 2015 k nim pribudli týždňové stáže v bratislavských redakciách Slovenskej televízie.

3. Rada pre vysielanie a retransmisiu

Jednou z úloh Rady pre vysielanie a retransmisiu je aj dohľad nad používaním slovenského jazyka v elektronických médiách a dodržiavaním príslušných ustanovení zákona o štátnom jazyku. Táto činnosť zahŕňa riešenie sťažností na porušovanie zákona o štátnom jazyku, ich vyhodnocovanie, ako aj sankcionovanie nedostatkov v používaní štátneho jazyka v rozhlasovom a televíznom vysielaní. V období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015 uložila Rada pre vysielanie a retransmisiu štyrom vysielateľom, ktorí nezabezpečili používanie štátneho jazyka v konkrétnych programoch, pokuty za porušenie zákona o štátnom jazyku v celkovej výške 1 365 eur (príloha č. 4). V troch prípadoch išlo o nezabezpečenie štátneho jazyka pri niektorých zahraničných televíznych programoch, ktoré súkromný televízny vysielateľ v rozpore so zákonom odvysielal s českým dabingom. Keďže pôvodné anglické audiovizuálne diela, ku ktorým bol český dabing vyrobený po roku 2007, sa môžu vysielat' len s dabingom v slovenskom jazyku alebo v pôvodnom znení (napr. v angličtine) so slovenskými titulkami, došlo k porušeniu zákona. Štvrtý prípad sa týkal odvysielania televíznych rozprávok pre deti v českom jazyku, čím došlo k porušeniu zákona o štátnom jazyku, ktorý stanovuje povinnosť pre všetkých televíznych vysielateľov vysielat' inojazyčné audiovizuálne diela určené maloletým do 12 rokov s dabingom v štátnom jazyku.

Prehľad ďalších sťažností, v ktorých občania upozorňujú na nesprístupnenie niektorých programov a písomných informácií v slovenskom jazyku, sa nachádza v prílohe č. 5.

4. Záverečné odporúčania

- v rámci RTVS v organizačnom útvare Slovenská televízia zriadiť funkciu hlasového pedagóga,
- pri zaradovaní zahraničných televíznych programov do vysielania RTVS dôsledne dbať na zabezpečenie ich slovenskej jazykovej verzie v podobe slovenských titulkov alebo slovenského dabingu, osobitne dbať na dodržiavanie povinnosti vysielat' pôvodné inojazyčné audiovizuálne diela určené pre maloletých divákov do 12 rokov so slovenským dabingom,
- na zvýšenie jazykovej kultúry redaktorov, moderátorov a ďalších zamestnancov súkromných médií organizovať systematické jazykové vzdelávanie,
- zaviesť pre redaktorov a moderátorov pred ich prvým vysielaním do mikrofónu a vystúpením pred kamerou tzv. kvalifikačné skúšky (skúška z čítania, výslovnosti, artikulácie, tempa reči atď.),
- zaviesť funkciu jazykového redaktora vo všetkých médiách,
- klásť dôraz na overovanie úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka v rámci výberových konaní na posty redaktorov a moderátorov, napríklad zaviesť modelové testy jazykovej zdatnosti ako súčasť vstupných pohovorov, v elektronických médiách overovať ortografické a ortofonické zručnosti uchádzača a pod.,
- pravidelne hodnotiť jazykový prejav redaktorov a moderátorov z hľadiska dodržiavania spisovnej normy slovenského jazyka,

- legislatívne upraviť povinnosť pre redaktorov, hlásateľov a moderátorov používať slovenský jazyk v kodifikovanej podobe vo verejnoprávných médiách (vo vysielaní programovej služby Slovenského rozhlasu a vysielaní televíznej programovej služby Slovenskej televízie) v zákone č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

ŠKOLSTVO

1. Úvod

Starostlivosť o jazykovú kultúru v spoločnosti je priamoúmerná kvalite vzdelávacieho procesu predovšetkým v rámci povinnej školskej dochádzky a v stredných školách. Ukazuje sa, že starostlivosť o slovenský jazyk vo všetkých typoch škôl a školských zariadení vrátane vysokého školstva bude potrebné zlepšiť. Z predchádzajúcich dvoch správ o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky, ako aj z podkladov k tretej správe vyplýva, že jazyková úroveň absolventov škôl nie je postačujúca a ani nebolo zaznamenané jej výrazné zlepšenie. Táto situácia si vyžaduje venovať slovenskému jazyku vo vyučovacom procese vo všetkých stupňoch škôl zvýšenú pozornosť. Potvrdzujú to aj výsledky kontrol vykonaných Štátnou školskou inšpekciou.

2. Štátna školská inšpekcia

Stav používania a ovládania štátneho jazyka v materských, základných a stredných školách v Slovenskej republike sledovali inšpektori Štátnej školskej inšpekcie v rámci pravidelných komplexných inšpekcií aj v školských rokoch 2013/2014 a 2014/2015. Vzhľadom na to, že od schválenia druhej správy neboli prijaté žiadne systémové zmeny sledujúce zlepšenie ovládania štátneho jazyka a skvalitnenie jeho vyučovania, zistenia týkajúce sa úrovne ovládania štátneho jazyka sú veľmi podobné zisteniam z predchádzajúcich rokov, o ktorých informovali obidve doterajšie správy o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky. Pokrok nastal len v materských školách, kde bolo v školskom roku 2014/2015 pozorované zlepšenie v oblasti používania štátneho jazyka.

Niektoré zistenia v školách s vyučovacím jazykom slovenským:

Z hodnotenia Štátnej školskej inšpekcie vyplýva, že ovládanie a používanie štátneho jazyka bolo v materských školách na dobrej úrovni. Učitelia sa takmer vo všetkých kontrolovaných školách vyjadrovali spisovne a gramaticky správne, boli teda pre deti vhodným jazykovým vzorom. Deti dodržiavali zásady kultivovaného rečového prejavu a primerane veku používali spisovnú podobu štátneho jazyka.

Vo väčšine základných škôl učitelia cieľavedome podporovali rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov, vhodne korigovali nespisovné prejavy a viedli ich k osvojovaniu si spisovnej podoby jazyka. K pozitívnym zisteniam patrilo aj podporovanie neformálneho

vzdelávania návštevami kultúrnych podujatí a divadelných predstavení. Negatívnym javom zreteľne pozorovateľným na vyučovacích hodinách bolo, že vyučujúci nevedli žiakov dôsledne k ucelenému, súvislému jazykovému prejavu, často sa uspokojili s krátkou jednoslovnou či neúplnou odpoveďou alebo s neverbálnou odpoveďou. V niektorých školách mali problémy žiaci z marginalizovaných rómskych komunit, ktorí pre jazykovú bariéru nezvládali techniku čítania a písania.

V stredných školách sa učitelia prioritne zameriavali na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti a kládli dôraz na správnosť ústneho a písomného prejavu žiakov. V stredných odborných školách však vo veľkej miere charakterizovali prejavy žiakov nízke rečové zručnosti, nespisovná výslovnosť, používanie nárečových slov a nesprávnej terminológie, ktorú niekedy uplatňovali aj učitelia.

Niektoré zistenia v školách s vyučovacím jazykom maďarským:

V materských školách s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) bola zistená priemerná úroveň komunikácie detí v štátnom jazyku. Táto úroveň bola priamoúmerná jazykovému vzoru a ovládaniu štátneho jazyka učiteľmi, ktorí ho používali nie vždy gramaticky a štylisticky správne. K pozitívnym zisteniam patrí, že vo väčšine škôl učitelia bilingválne (v slovenskom a v maďarskom jazyku) počas celého dňa prepájali vzájomné dorozumievanie sa. Jazykovú prípravu detí v štátnom jazyku však negatívne ovplyvňovali niektorí učitelia, u ktorých bola pozorovaná nízka úroveň ovládania štátneho jazyka (školy v Nitrianskom kraji). Naďalej pretrvával problém komunikácie v štátnom jazyku u tých detí, ktoré doma hovoria len po maďarsky alebo rómsky. Vyskytol sa i prípad (škola v Bratislavskom kraji), keď učitelia neuplatňovali odporúčania uvedené v *Metodickom liste na osvojovanie štátneho jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín*. Vo väčšine materských škôl s VJM chýbali zborníky rovnocenných básní, piesní, hier a literárnych útvarov vo vyučovacom a v štátnom jazyku.

V základných školách s VJM sledovali školskí inšpektori stav používania a úroveň ovládania štátneho jazyka na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry. Učitelia viedli žiakov k osvojovaniu si štátneho jazyka prostredníctvom čítania s porozumením s dôrazom na správnu výslovnosť. Pri zadávaní úloh využívali aj maďarský jazyk. Pomerne zriedka sa na vyučovacích hodinách uplatňovali zvukové nahrávky so slovenským textom, neutváral sa dostatok príležitostí na aktívne počúvanie a tým na posilňovanie auditívneho vnímania jazyka.

V predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v stredných školách učitelia venovali pozornosť najmä rozvíjaniu komunikačných schopností žiakov, zohľadňovali ich komunikačné zručnosti, ale zadávanie úloh s ohľadom na individuálne učebné schopnosti a štýly bolo menej časté. Žiaci preukázali svoje jazykové schopnosti pri tvorení textov a dialógov bez použitia materinského jazyka. Slabou stránkou bolo nevyužívanie zvukových nahrávok na lepšie uvedomenie si prozodických vlastností slovenského jazyka. Iná situácia v rámci jazykového vzdelávania zo štátneho jazyka bola v stredných odborných školách. Školskí inšpektori zistili u žiakov týchto škôl málo rozvinuté komunikačné zručnosti, ich ústny prejav bol nepružný a často sa v ňom vyskytovali štylistické nedostatky.

Jednou z hlavných príčin zistených nedostatkov v ovládaní štátneho jazyka na základných a stredných školách s VJM bola obmedzená komunikácia žiakov v štátnom jazyku, ktorá prebiehala výlučne na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry.

Zistenia v školách s vyučovacím jazykom ukrajinským:

Žiaci v základných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským komunikovali v štátnom jazyku bez vplyvu nárečia alebo ukrajinského jazyka, pracovali aktívne, naučenú slovnú zásobu a jednoduché modelové vety reprodukovali na veku primeranej úrovni. Nedostatkom vyučovacích hodín bolo, že učitelia venovali viac pozornosti osvojovaniu písomnej podoby štátneho jazyka.

Podrobnejšie informácie zo správy Štátnej školskej inšpekcie s niektorými najdôležitejšími odporúčaniami sú uvedené v prílohe č. 6.

3. Ministerstvo školstva

Potreba prijať opatrenia na zlepšenie úrovne používania a ovládania štátneho jazyka v školách na území Slovenskej republiky vyplynula zo zistení viacerých nedostatkov v tejto oblasti zdokumentovaných v obidvoch predchádzajúcich správach o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky. Na odstránenie týchto nedostatkov boli pre oblasť regionálneho školstva (materské, základné a stredné školy) sformulované viaceré odporúčania. Prehľad ich plnenia prináša príloha č. 7.

Pretrvávajúcim problémom je nedostatočné organizovanie pravidelných školení pre učiteľov zameraných na jazykovú kultúru. Kontinuálne vzdelávanie pre učiteľov sa v súčasnosti orientuje prevažne na oblasť rozvíjania komunikačných a čitateľských zručností žiakov. Vzdelávacie programy týkajúce sa rozvíjania týchto kompetencií sú uvedené v prílohe č. 8. Dôraz na rozvíjanie jazykových komunikačných schopností sa premietol aj do vládneho materiálu *Národný program reforiem Slovenskej republiky 2012*, kde jedným zo strategických cieľov je zvýšiť úroveň čitateľskej gramotnosti tak, aby bola lepšia, ako je jej priemerná úroveň v krajinách OECD, a to už v najbližšom medzinárodnom testovaní v roku 2018. V súvislosti s touto skutočnosťou ministerstvo školstva zostavilo v roku 2012 materiál *Opatrenia na zlepšenie úrovne čitateľskej gramotnosti v Slovenskej republike* a do Národnej rady SR v decembri 2015 predložilo *Národnú stratégiu zvyšovania úrovne a kontinuálneho rozvíjania čitateľskej gramotnosti*, ktorej cieľom je zlepšiť výsledky žiakov v budúcom medzinárodnom testovaní. Metodicko-pedagogické centrum vydalo zborník príspevkov z medzinárodnej odborno-didaktickej konferencie *Vedenie školy ako koordinátor rozvoja čitateľskej gramotnosti*, ktorá sa konala 9. decembra 2014. '

4. Vysoké školstvo

O poskytnutie informácií, ako vysoké školy pristúpili k uplatňovaniu opatrení smerujúcich k zlepšeniu písomných aj ústnych jazykových prejavov študentov, požiadalo ministerstvo kultúry všetky vysoké školy pôsobiace na území Slovenskej republiky. V nasledujúcej časti

správy sú uvedené niektoré poznatky získané z odpovedí 17 verejných vysokých škôl (oslovených bolo 20), všetkých 3 štátnych vysokých škôl a 6 súkromných vysokých škôl (oslovených bolo 13).

Takmer všetky vysoké školy sa oboznámili s textom druhej správy, ako aj s odporúčanými opatreniami:

- pri najbližšej aktualizácii opisov študijných odborov zaviesť základy jazykovej prípravy pre všetkých poslucháčov vysokých škôl s pedagogickým zameraním,
- v každom odbore na každej vysokej škole zaviesť povinné prednášky zo slovenskej terminológie týkajúcej sa daného odboru,
- na vysokých školách v odboroch prekladateľstvo a tlmočníctvo zaviesť výučbu slovenského jazyka počas celého štúdia.

Viacere vysoké školy sa v nadväznosti na záverečné odporúčania z druhej správy v časti Školstvo zaoberali problematikou zlepšenia jazykovej úrovne študentov. Napríklad na **Trnavskej univerzite v Trnave** bola táto problematika predmetom rokovaní vedenia univerzity, vedenia fakúlt, kolégia rektora, kolégia dekana, ako aj zasadnutí jednotlivých katedier. Na **Univerzite J. Seleyho v Komárne** sa odporúčania stali východiskom na koncipovanie niektorých opatrení na zlepšenie používania štátneho jazyka na všetkých troch fakultách univerzity. Dodržiavanie a monitorovanie úrovne používania štátneho jazyka je obsahom úlohy č. 5 harmonogramu ročného plánu **Akadémie Policajného zboru v Bratislave**, pričom na realizáciu odporúčaní z druhej správy vo vyučovacom procese prijala akadémia viaceré konkrétne opatrenia. Možnosti realizácie navrhovaných odporúčaní posúdila aj **Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave**.

V oblasti týkajúcej sa odbornej terminológie vysoké školy spravidla uvádzali, že táto problematika je obsahom študijných plánov každého odboru a je súčasťou syláb takmer všetkých základných (povinných) kurzov. Povinné prednášky zo slovenskej odbornej terminológie nie sú uskutočňované formou samostatného učebného predmetu, keďže ju prednášajú odborní pedagogickí pracovníci na svojich prednáškach. V rámci jednotlivých odborných predmetov je úvodná časť venovaná používaniu správnej terminológie v danej oblasti, čo vysoké školy považujú za dostatočné naplnenie odporúčania z druhej správy. Ako dôvod nezavedenia samostatných predmetov orientovaných na terminológiu (ale aj na jazykovú kultúru) uvádzajú nedostatok personálnych kapacít a finančných prostriedkov. Niektoré vysoké školy však uplatňujú iný prístup k problematike terminológie. **Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave** začala v akademickom roku 2015/2016 s výučbou predmetov akreditovaných v nových študijných plánoch, ktoré zahŕňajú aj predmety orientované na terminológiu daného študijného odboru. V najbližšom období plánuje zaradiť terminológiu do všetkých študijných odborov aj **Technická univerzita v Košiciach**. V záujme skvalitnenia odbornej prípravy študentov vydala **Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach** v predchádzajúcich rokoch dve odborné publikácie, a to *Veterinársky slovník* a anatomickú nomenklatúru *Nomina Anatomica veterinaria*, ktoré sú súčasťou povinnej literatúry. Začiatkom roka 2016 plánuje vydať *anatomický slovník*. Pedagógovia z Ústavu sociálnej práce **Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave** vypracovali výskumný projekt *Systemizácia odbornej lexiky v oblasti sociálnej práce*, ktorého cieľom je zostaviť odborný korpus slovenských textov a terminologickú sústavu odboru sociálna práca v slovenčine.

Niektoré vysoké školy upozorňujú na nedostatočné vyjadrovacie schopnosti študentov a z tohto dôvodu začínajú uprednostňovať ústnu skúšku pred písomnou formou.

Takmer všetky vysoké školy uvádzajú, že bezprostrednou súčasťou hodnotenia písomných záverečných prác (bakalárskych, magisterských, doktorských) je aj hodnotenie ich formálneho spracovania, ktorého súčasťou je posúdenie jazykovej úrovne záverečnej práce. To však nevypovedá o prístupe školiteľov a oponentov k hodnoteniu jazykovej úrovne textov záverečných prác. Viaceré vysoké školy konštatujú, že nie všetci školitelia a oponenti adekvátne využívajú túto možnosť hodnotenia jazykovej úrovne prác, resp. že nevykonávajú exaktné hodnotenie ich jazykovej úrovne. Zároveň ale konštatujú všeobecný nárast nedostatkov v gramatickej, stylistickej a pravopisnej rovine. Len jedna vysoká škola uviedla, že práca obsahujúca stylistické a jazykové chyby nie je pripustená k obhajobe a musí sa prepracovať. Osobitné bodové hodnotenie jazykovej úrovne záverečných prác v školiteľských a oponentských posudkoch sa vyžaduje len na jednej vysokej škole (**Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave**).

V nadväznosti na negatívne skúsenosti pedagógov s jazykovou úrovňou záverečných prác bolo zaznamenané úsilie o zvýšenie jazykových kompetencií študentov na viacerých vysokých školách. Napríklad **Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave** zaviedla v akademickom roku 2015/2016 nové povinné predmety, akými sú *Praktický kurz slovenčiny*, *Slovenčina v súčasnej komunikácii* a *Jazyková kultúra*, ktoré sa vyučujú v dvoch úvodných semestroch štúdia. V doktorandskom štúdiu na vybraných fakultách v rámci predmetu Pedagogické kompetencie je zaradený aj slovenský jazyk a kultúra slova. Teologická fakulta **Katolíckej univerzity v Ružomberku** vo všetkých novo akreditovaných študijných programoch zaviedla predmet *Rétorika*, ktorého cieľom je skvalitňovanie ústneho a písomného prejavu študentov. **Prešovská univerzita v Prešove** pripravuje v krátkom čase zavedenie povinne voliteľných a výberových predmetov zameraných na praktické používanie spisovnej slovenčiny (*Jazyková kultúra*, *Rétorika* a *Praktická stylistika*), ktoré sa budú ponúkať paralelne s výučbou cudzích jazykov. Na základe odporúčania z druhej správy „na vysokých školách v odboroch prekladateľstvo a tlmočníctvo zaviesť výučbu slovenského jazyka počas celého štúdia“ univerzita akreditovala program *Slovenský jazyk a kultúra* ako plnohodnotný paritný predmet v odbore prekladateľstvo a tlmočníctvo. **Žilinská univerzita v Žiline** má pripravené kurzy, prednášky a semináre v oblastiach *Rétorika v pedagogickej praxi*, *Metodika výstavby textu*, *Akademické písanie* a *Zdokonaľovanie komunikačnej kompetencie v slovenskom jazyku*, ktoré sú určené študentom aj učiteľom na zabezpečenie ďalšieho vzdelávania v oblasti jazykovej kultúry.

5. JÚLŠ

JÚLŠ patrí medzi spoločenskovedné pracoviská Slovenskej akadémie vied. Sústreďuje sa v ňom základný výskum slovenského národného jazyka, jeho územnej aj sociálnej diferenciacie a jeho dejín. Hlavnými oblasťami výskumu sú: systém súčasnej slovenčiny, fungovanie jazyka v súčasnej komunikácii, teória a prax jazykovej kultúry, odborná terminológia, onomastika, etymológia, dejiny jazyka, korpusová lingvistika a počítačové spracovanie prirodzeného jazyka. Výsledky výskumu sa aplikujú pri tvorbe základných

kodifikačných príručiek, pri tvorbe a ustáľovaní odbornej terminológie a aj pri štandardizácii geografického názvoslovia.

JÚLŠ okrem svojej výskumnej činnosti poskytuje širokej odbornej verejnosti jazykovoporadenské služby formou telefonického kontaktu s používateľmi jazyka, vypracúvaním písomných odpovedí na otázky týkajúce sa reálnych problémových jazykových javov, konzultáciami týkajúcimi sa ustáľovania odbornej terminológie, ale aj ďalšími popularizačnými činnosťami. Súčasťou poradenskej činnosti je aj vypracúvanie príspevkov o slovenskom jazyku do pravidelných rubriek a relácií v médiách. Pomerne často sa na JÚLŠ obracajú médiá, keď treba zaujať stanovisko alebo vysvetliť otázky týkajúce sa jazyka. Zamestnanci ústavu tiež prednášajú v oblasti jazykového vzdelávania pre zamestnancov ministerstiev, novinárov, učiteľov, verejnú správu, ale aj pre pracovníkov bánk a rozličných iných inštitúcií.

V podkladoch zaslaných ministerstvu kultúry JÚLŠ poukázal na nedostatočnú úroveň ovládania slovenského jazyka v niektorých oblastiach, pričom okrem iného konštatuje: „Žiaci nezískajú dostatočne pevné základy na bežné a tobôž už nie na tvorivé používanie materinského jazyka (...). Hodnotenie stavu jazykovej kultúry dospelých by sa malo začať prehodnotením obsahu a spôsobu vyučovania slovenského jazyka (...). Ťažko v dospelosti doučať to, čo sa mali používatelia slovenčiny naučiť v základnej škole.“ Na základe skúseností z jazykovoporadenskej služby upozorňuje JÚLŠ aj na to, že používatelia jazyka sa málo orientujú v elementárnych otázkach používania slovenského jazyka a nemajú skúsenosti s používaním výkladových slovníkov slovenčiny. Na zlepšenie úrovne ovládania štátneho jazyka odporúča, aby sa v základných školách v rámci predmetu slovenský jazyk vo väčšej miere realizovalo vyučovanie jazykovej kultúry a práca s výkladovými slovníkmi a Pravidlami slovenského pravopisu.

Slovenský národný korpus je vedecko-výskumný projekt tvorby celého komplexu slovenských elektronických jazykových zdrojov a digitalizácie jazykovedného výskumu, ktorý sa realizuje v oddelení Slovenského národného korpusu JÚLŠ. Ide o elektronickú databázu primárne obsahujúcu slovenské texty a slová, ktoré sú obohatené o jazykové informácie, a predstavujú referenčný materiálový zdroj poznatkov o slovenčine a jej reálnom používaní. Elektronické korpusové a slovníkové zdroje čoraz viac využívajú záujemcovia zo Slovenska, ale aj zo zahraničia. V slovníkoch a Slovenskej terminologickej databáze hľadajú správne tvary a významy slov, z textových korpusov sa snažia zistiť čo najviac informácií o fungovaní jazykových prostriedkov a veľkému záujmu sa tešia aj paralelné korpusy (tie isté texty v dvoch rôznych jazykoch), v ktorých používatelia hľadajú prekladové riešenie.

6. Záverečné odporúčania

- realizovať odporúčania Štátnej školskej inšpekcie uvedené v prílohe č. 6,
- vypracovať metodiky rozvíjania čitateľskej gramotnosti v základných a stredných školách aj pre iné všeobecno-vzdelávacie predmety, nielen pre vyučovací jazyk,
- organizovať pravidelné školenia z jazykovej kultúry pre učiteľov všetkých výchovno-vzdelávacích predmetov v základných a stredných školách,

- v školách s VJM prijať opatrenia na zvýšenie kvality výučby predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra,
- v školách s VJM venovať zvýšenú pozornosť dodržiavaniu predpokladu na výkon pedagogickej činnosti a odbornej činnosti podľa § 6 ods. 1 pís. d) zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- dbať o zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov na všetkých vyučovacích hodinách (t. j. nielen na vyučovacej hodine slovenského jazyka a literatúry),
- podporovať voľnočasové aktivity detí zamerané na jazykovú kultúru (recitačné a literárne súťaže, školské časopisy),
- v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu v základných a stredných školách s VJM organizovať návštevy kultúrnych podujatí v slovenskom jazyku s cieľom lepšieho osvojenia si slovenského spisovného jazyka,
- zmeniť hodnotenie jazykovej úrovne písomných záverečných prác na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia a v školiteľských a oponentských posudkoch zaviesť samostatné bodové, resp. slovné hodnotenie tak, aby jazyková úroveň nebola len jedným z viacerých kritérií hodnotenia formálneho spracovania záverečnej práce,
- utvoriť podmienky na zavedenie niektorých povinných predmetov, ako napríklad Akademické písanie, Jazyková kultúra, Rétorika a ďalších, na všetkých stupňoch a vo všetkých odboroch vysokoškolského štúdia,
- systematicky riešiť problematiku zvyšovania jazykovej úrovne vysokoškolských pedagógov v rámci ich ďalšieho (celoživotného) vzdelávania,
- na vysokých školách postupne utvárať a dopĺňať ucelené terminologické databázy jednotlivých študijných odborov,
- rozvíjať jazykovú kultúru ústnych prejavov budúcich pedagógov na všetkých pedagogických fakultách zavádzaním interaktívnych seminárov zo všetkých jazykovedných oblastí.

UPLATŇOVANIE ZÁKONA O ŠTÁTNYM JAZYKU

1. Podnety riešené ministerstvom kultúry

Ministerstvo kultúry ako ústredný orgán štátnej správy na úseku starostlivosti o štátny jazyk zabezpečuje na základe § 9 zákona o štátnom jazyku dohľad nad dodržiavaním povinností vyplývajúcich z tohto zákona. Do kontrolnej kompetencie ministerstva kultúry patria tieto ustanovenia zákona o štátnom jazyku: § 3 ods. 1 až 3, § 3a a 4, § 5 ods. 4, ods. 5 písm. b), ods. 6 až 8, § 6, § 7 (správne konanie a konanie pred orgánmi činným v trestnom konaní), § 8 ods. 2 až 6 okrem komunikácie personálu zdravotníckych zariadení a zariadení sociálnych služieb s pacientmi a klientmi a okrem reklamy, nad ktorou vykonávajú dohľad orgány podľa osobitného predpisu, a § 11b.

V období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015 zaevidovalo ministerstvo kultúry 60 podnetov občanov a iných subjektov súvisiacich s uplatňovaním zákona o štátnom jazyku, z toho 10 bolo neopodstatnených, resp. sa týkalo takých oblastí používania štátneho jazyka, ktoré zákon o štátnom jazyku neupravuje. Prehľad týchto podnetov (okrem podnetov uvedených v časti Médiá a Ochrana spotrebiteľa) sa nachádza v prílohe č. 9. V rámci dohľadu nad zákonom o štátnom jazyku riešilo ministerstvo kultúry predovšetkým sťažnosti občanov, ktorí upozorňovali na nedodržiavanie ustanovení zákona o štátnom jazyku v niektorých konkrétnych oblastiach verejného styku.

Najčastejšie dochádzalo k porušeniu § 8 ods. 6 umiestňovaním veľkoplošných oznamov a reklám na verejných priestranstvách v inom ako štátnom jazyku alebo bol slovenský text na dvojjazyčnom ozname zverejnený menším písmom či v nesprávnom poradí oproti textu v inom jazyku. Inými jazykmi boli najčastejšie maďarský a anglický jazyk. Vyskytli sa aj prípady, keď samosprávne orgány v obciach na národnostne zmiešanom území Slovenskej republiky nezabezpečili informovanie obyvateľov prostredníctvom obecného rozhlasu alebo prostredníctvom svojho tlačového orgánu v slovenskom jazyku (informácie boli sprostredkované len v maďarskom jazyku). Na základe sťažností občanov zaznamenalo ministerstvo kultúry problémy s používaním štátneho jazyka aj na zasadnutiach obecných zastupiteľstiev v dvoch obciach, kde rokovania prebiehali v maďarskom jazyku bez tlmočenia do štátneho jazyka.

Ministerstvo kultúry riešilo aj anglické nápisy v priestoroch štadióna a na kultúrnom podujatí (výstava o Arménsku). V oboch prípadoch boli nápisy na základe výzvy ministerstva kultúry uvedené do súladu so zákonom o štátnom jazyku tak, že sa doplnili slovenské texty.

V niektorých podnetoch občania upozorňovali aj na nevyhovujúcu jazykovú úroveň v úradných dokumentoch vydávaných orgánmi miestnej štátnej správy. Pravopisné chyby sa týkali najmä nesprávneho používania skratiek, chybného umiestňovania čiarok a úvodzoviek, nevhodného používania slova euro v nesklonnej podobe (správne sa skloňuje podľa vzoru mesto).

2. Dohľadové konania uskutočnené v rokoch 2014 – 2015

V dohľadovom konaní, pri ktorom ministerstvo kultúry postupovalo podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 10/1996 o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov, sa v sledovanom období riešili tieto porušenia zákona o štátnom jazyku:

- porušenie § 3 ods. 3 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo zverejnením piatich zmlúv na oficiálnom webovom sídle obce výlučne v maďarskom jazyku (zmluvy boli uzavreté medzi orgánom slovenskej samosprávy a zahraničným partnerom iba v maďarskom jazyku),
- porušenie § 3 ods. 3 v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo zverejnením informácií určených pre verejnosť prostredníctvom oficiálneho webového sídla obce len v maďarskom jazyku bez prekladu do slovenského jazyka,

- porušenie § 3a v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo použitím označenia obce v jazyku národnostných menšín v úradnom styku v rozpore s platným právnym poriadkom,
- porušenie § 8 ods. 6, ku ktorému došlo v činnosti súkromného podnikateľského subjektu zverejnením oznamu určeného na informovanie verejnosti, ktorý obsahoval inojazyčné informácie (v maďarskom jazyku) bez zabezpečenia rovnako veľkého textu v slovenskom jazyku,
- porušenie § 3 ods. 2 písm. b) v činnosti obecnej samosprávy, ku ktorému došlo na rokovaní obecného zastupiteľstva, kde sa používal maďarský jazyk bez tlmočenia do slovenského jazyka,
- porušenie § 5 ods. 7 v činnosti obecnej samosprávy, ktorá na verejnom kultúrnom podujatí prebiehajúcim v maďarskom jazyku, neposkytla základné informácie o podujatí v slovenskom jazyku,
- porušenie § 5 ods. 8 a § 11b v činnosti obecnej samosprávy nezabezpečením slovenského textu na dvoch pamätných tabuliach osadených na budove obecného úradu s textom len v maďarskom jazyku.

Prehľad školení z jazykovej kultúry uskutočnených v ústredných orgánoch štátnej správy a počet zúčastnených zamestnancov

SÚ	2014		2015	
	Názov školenia	Účast' v %	Názov školenia	Účast' v %
MDVRR SR	<ul style="list-style-type: none"> Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností (Velichová) Príprava odborných textov a korešpondencie z pohľadu slovenského jazyka (Ďurišová) 	17,94	<ul style="list-style-type: none"> Normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností (Velichová) Odborné texty z pohľadu štylizácie (Ďurišová) 	10,5
MF SR	<ul style="list-style-type: none"> Zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky a zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Považaj) 	6	<ul style="list-style-type: none"> Zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky a jazyková kultúra a komunikácia v úradnom styku (Považaj) 	8
MH SR	<ul style="list-style-type: none"> Príprava odborných textov a korešpondencie z pohľadu slovenského jazyka (Ďurišová) – 2 kurzy 	9	<ul style="list-style-type: none"> Používanie spisovného jazyka vo verejnej správe (Mislovičová) 	7
MK SR	<ul style="list-style-type: none"> Používanie slovenského jazyka a kodifikačných príručiek slovenčiny (Kačalová) 	5,9	<ul style="list-style-type: none"> Používanie kodifikačných príručiek slovenčiny v elektronickej podobe (Gondeková) 	31
MO SR	<ul style="list-style-type: none"> Zásady správneho používania slovenského 		<ul style="list-style-type: none"> Zásady správneho používania 	

	<p>jazyka v úradnej komunikácii so zameraním na jazykovú úroveň legislatívnych textov (Mislovičová)</p> <ul style="list-style-type: none"> Jazyková kultúra a úprava písomností (Velichová) 	15,4	<p>slovenského jazyka v úradnej komunikácii – zvyšovanie úrovne ovládania štátneho jazyka (Považaj)</p> <ul style="list-style-type: none"> Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Mislovičová) 	6,5
MPRV SR	<ul style="list-style-type: none"> Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Považaj) 	0,04	–	
MPSVR SR	<ul style="list-style-type: none"> Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Mislovičová) – 3 kurzy 	10,94	<ul style="list-style-type: none"> Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Mislovičová) – 3 kurzy 	11,72
MS SR	–		<ul style="list-style-type: none"> Jazyková kultúra a komunikácia v úradnom styku – 1 (Považaj) – 2 kurzy 	17,09
MŠVVŠ SR	<ul style="list-style-type: none"> Normalizovaná úprava písomností a jazyková kultúra úradných listov podľa STN (Kuláková) 	5	<ul style="list-style-type: none"> Normalizovaná úprava písomností a jazyková kultúra (Wickleinová) – 4 kurzy 	12
MV SR	–		<ul style="list-style-type: none"> Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (IVS) 	1,39

MZVEZ SR	<ul style="list-style-type: none"> • Lexika a preberanie cudzojazyčných termínov (Mislovičová) • Štylistika a práca s textom (Benická) – 2 kurzy • Praktická príprava a spracovanie tlačovej správy (interný lektor) – 3 kurzy 	24	<ul style="list-style-type: none"> • Praktická príprava a spracovanie tlačovej správy (interný lektor) – 2 kurzy 	20
MZ SR	–	–	–	–
MŽP SR	<ul style="list-style-type: none"> • Trendy v písomnej a emailovej komunikácii, etiketa, štylizácia písomného prejavu (Ďurková, Ďurišová) • Tréning štylizácie a jazyková kultúra v úradných dokumentoch (Ďurková, Ďurišová) 	<i>školenia sa zúčastnilo 23 zamestnancov služobného úradu</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyková kultúra a normalizovaná úprava úradných a obchodných písomností (Velichová) 	<i>školenia sa zúčastnil len jeden zamestnanec služobného úradu</i>
NBÚ	<ul style="list-style-type: none"> • Príprava odborných textov a korešpondencie z pohľadu slovenského jazyka (Ďurišová) 	9,3	<ul style="list-style-type: none"> • Príprava odborných textov a korešpondencie z pohľadu slovenského jazyka (Ďurišová) 	4,9
PÚ SR	<ul style="list-style-type: none"> • Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Považaj) 	0,05	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon o štátnom jazyku, jazyková kultúra, komunikácia v úradnom styku (Považaj) 	70
SŠHR SR	<ul style="list-style-type: none"> • Školenia z jazykovej kultúry 	<i>školenia sa zúčastnil len jeden</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyková kultúra a normalizovaná úprava úradných a obchodných 	

		<i>zamestnanec služobného úradu</i>	<p> písomností (Velichová)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Považaj) • Jazyková kultúra v písomnostiach (Galovičová) 	77
ŠÚ SR	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikačné zručnosti (Mižičková) • Používanie slovenského jazyka vo verejnej sfére (Pekarovičová) – 2 kurzy 	8,8	<ul style="list-style-type: none"> • Používanie slovenského jazyka vo verejnej sfére (Pekarovičová) • Efektívna prezentácia (Mižičková) • Komunikácia prostredníctvom telefónu so spravodajskými jednotkami (Mižičková) – 7 kurzov 	21,6
ÚGKK SR	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyková kultúra a komunikácia v úradnom styku (Považaj) 	79,99	<ul style="list-style-type: none"> • Zásady správneho používania slovenského jazyka v úradnej komunikácii (Považaj) 	92,3
ÚJD SR	<ul style="list-style-type: none"> • Jazyková kultúra a normalizovaná úprava úradných a obchodných písomností (Velichová) • Jazyková kultúra (Velichová) – 2 kurzy 	70,24	–	–
ÚNMS SR	<ul style="list-style-type: none"> • Prednáška z oblasti jazykovej kultúry 		–	–

	(Mislovičová)	74,7		
ÚVO SR	<ul style="list-style-type: none"> • Prednáška z oblasti správneho používania spisovného slovenského jazyka (Mislovičová) 	95,48	<ul style="list-style-type: none"> • Používanie slovenského spisovného jazyka v oficiálnej komunikácii (Kačalová) 	9,13
ÚPV SR	–	–	–	–
ÚV SR	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenský jazyk ako komunikačný jazyk štátneho zamestnanca (Mészárosová) – 5 kurzov • Odborná terminológia v slovenskom jazyku (Mészárosová) – 2 kurzy • Slovenský jazyk ako komunikačný jazyk vedúceho štátneho zamestnanca (Mészárosová) – 2 kurzy 	16,87	<ul style="list-style-type: none"> • Zvyšovanie jazykovej kultúry v slovenskom jazyku – normalizovaná úprava a jazyková kultúra úradných písomností (Velichová) – 4 kurzy 	14,55

Vysvetlivky:

SÚ – služobný úrad

Poznámka: V zátvorkách sú za názvami školení uvedení školitelia alebo inštitúcie, ktoré školenie zabezpečili.

Prehľad opodstatnených podnetov a zistených nedostatkov v oblasti ochrany spotrebiteľa
Tabuľka č. 1: Prehľad opodstatnených podnetov spotrebiteľov (od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015) – SOI

	Porušenie zákona	Predajca
1.	Súbor na maľovanie pre deti bol predávaný bez návodu v štátnom jazyku.	obchodný dom Tesco , Bratislava
2.	Kuchynská váha Zelmer bola bez návodu na použitie v štátnom jazyku.	NAY Elektrodom , Bratislava
3.	Potreby pre psa nemali návod na použitie v štátnom jazyku.	Hanter , Bratislava
4.	Na viacerých produktoch neboli uvedené informácie v štátnom jazyku.	Pirex , Bratislava
5.	Herné DVD neobsahovali informácie v štátnom jazyku.	Brloh , Bratislava, Nitra, Prešov, Košice
6.	Výrobky boli bez označenia v štátnom jazyku.	Sports Direct , Bratislava
7.	Niektoré spoločenské hry neobsahovali návod na použitie v štátnom jazyku.	Carrefour , Bratislava
8.	Práčka neobsahovala návod na použitie v štátnom jazyku.	internetový obchod www.ocslovensko.sk
9.	Osobná váha neobsahovala návod na použitie v štátnom jazyku.	Kaufland , Bratislava
10.	Mop neobsahoval návod na použitie v štátnom jazyku.	internetový obchod www.boomber.sk
11.	Na pokladničnom doklade sa pri zlacnených výrobkoch do 10 € neuvádzal názov výrobku, ale iba univerzálne číslo.	Ikea , Bratislava
12.	K zakúpenému softvéru nebol návod na použitie v štátnom jazyku.	Elektrosped , a. s., Bratislava
13.	Mobilný telefón neobsahoval návod na použitie v štátnom jazyku.	NAY Elektrodom , Trnava
14.	K počítačovej hre Call of Duty nebol priložený návod na inštaláciu v štátnom jazyku.	GameForce , s. r. o., Prievidza
15.	Tepelný zoštlíhujúci pás nemal priložený návod na použitie v štátnom jazyku.	internetový obchod www.zlavomat.sk
16.	Sako neobsahovalo popis materiálov v štátnom jazyku.	Steilmann , Nitra

17.	Na aviváži Cocolino neboli uvedené informácie o výrobku v štátnom jazyku.	Fresh , Komárno
18.	Svietidlá boli bez návodu na použitie v štátnom jazyku.	Mentavill , s. r. o., Komárno
19.	Názvy produktov (nafta, benzín) boli bez prekladu do štátneho jazyka.	Tankuj lacno , Šurany
20.	Otepľovačky nemali uvedené informácie o výrobku v štátnom jazyku.	Lienka , Topoľčany
21.	Produkty nemali uvedený návod na použitie ani cenovky v štátnom jazyku.	záhradné centrum Skalniak , s. r. o., Liptovský Mikuláš
22.	Žiarovky Narva neobsahovali informácie o výrobku v štátnom jazyku.	ICEL – autoreal , s. r. o., Žiar nad Hronom
23.	Vstavaná rúra na pečenie neobsahovala návod na použitie v štátnom jazyku.	NAY Elektrodom , Poprad
24.	Diely na autá neobsahovali informácie o výrobkoch v štátnom jazyku.	UNIX auto , s. r. o., Košice
25.	Osobná váha Linea FRA neobsahovala návod na použitie v štátnom jazyku.	obchodný dom Tesco , Košice
26.	Pri hračkách chýbal návod na použitie a označenie vekovej vhodnosti.	predajňa, Spišská Nová Ves
27.	Na výrobkoch chýbali informácie o výrobku.	pekáreň JUNO , Košice

Tabuľka č. 2: Prehľad zistených nedostatkov v označovaní potravín (od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015) – ÚVZ

Druh potraviny	Počet zistených nedostatkov
Výživové doplnky	8
Potraviny na osobitné výživové účely	8
Kuchynská soľ	8
Cereálie a pekárske výrobky	3
Cukrárske výrobky	2
Sladidlá	2
Zmrzlina	1
Hotový pokrm	1
Detská výživa	1
Ostatné potraviny	3

**Prehľad sťažností občanov na jazykovú úroveň v médiách
od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015**

	Vysielateľ (programová služba)	Predmet sťažnosti
1.	RTVS	Občan poukázal na neuspokojivý stav používania spisovného jazyka (používanie množstva anglicizmov a bohemizmov namiesto slovenských slov, nesprávna výslovnosť).
2.	televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vysielateľa)	Občan upozornil na používanie nepisovných slov <i>bankovať</i> , <i>bankovanie</i> v televíznej reklame.
3.	televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vysielateľa)	Občan poukázal na zhoršujúci sa trend, ktorý sa prejavuje v nesprávnom a nepresnom vyjadrovaní sa v slovenskom jazyku.
4.	Markíza – Slovakia, spol. s r. o., (TV Markíza), MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Občan upozornil na používanie vulgarizmov a neslušných slov v seriáloch <i>Búrlivé víno</i> (TV Markíza), <i>Profesionáli</i> a <i>Mafstory</i> (TV JOJ).
5.	MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Občan upozornil na nepisovné vyjadrovanie profesionálnych používateľov slova a na neprimerane rýchle tempo ich reči.
6.	RTVS	Občan upozornil na nesprávnu (tvrdú) výslovnosť mäkkej spoluhlásky Ľ v slove <i>ľavica</i> a na nadmerné používanie cudzích slov namiesto ich slovenských ekvivalentov.
7.	televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vysielateľa)	Občan upozornil, že redaktori a moderátori súkromných médií, ako aj verejnoprávnej televízie používajú namiesto výrazov dovidenia alebo uvidíme sa nenáležité slovné spojenie vidíme sa .
8.	televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vysielateľa)	Občan upozornil na závažné porušovania spisovnej normy slovenského jazyka („stav našej slovenčiny je alarmujúci“), ktoré sa prejavujú napríklad tvrdou výslovnosťou mäkkého Ľ , a na vysokú frekvenciu čechizmov a cudzích výrazov v jazykových prejavoch nielen profesionálnych redaktorov a moderátorov, ale aj v prejavoch hostujúcich politikov.
9.	magazín <i>Sme Ženy</i> , denník <i>Sme</i> , Markíza – Slovakia, spol. s r. o. (TV Markíza)	Občan upozornil na nesprávnu väzbu v slovných spojeniach <i>mat' na chleba</i> , <i>piecť dobrý chleba</i> a na nesprávne používanie výrazu koho namiesto osobných opytovacích zámen <i>čí, čia, čie</i> .
10.	televízne a rozhlasové vysielanie (bez uvedenia vysielateľa)	Občan upozornil na nedodržiavanie pravidiel spisovnej výslovnosti, predovšetkým na tvrdú výslovnosť mäkkej spoluhlásky Ľ (napríklad v slovách <i>veľa</i> , <i>ľad</i>) a na používanie tzv. bratislavského dialektu vo vysielaní súkromných médií.

11.	MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reklamu propagujúcu deodorant, v rámci ktorej sa používa nespisovný výraz (bohemizmus) kl'ud .
12.	MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Občan sa sťažoval na nízku jazykovú úroveň televízneho spravodajstva, konkrétne na tvrdú výslovnosť slabík de, te, ne, le a spoluhlásky Ľ (vela ľudí hladá), používanie množstva bohemizmov (prepátrať územie o rozlohe , som vyriadená , trafil sa do bránky), nesprávne vykanie (Vy sám ste povedal...) a i.
13.	RTVS	Občan upozornil na použitie nespisovnej väzby v slovnom spojení nechápem tejto otázke (Aj múdry schybí).
14.	médiá všeobecne	Občan upozornil na prehnané používanie poslovenčených sfonetizovaných anglicizmov hlavne v tlači.
15.	RTVS (Rádio Slovensko)	Občan sa sťažoval, že moderátor v relácii <i>Z prvej ruky</i> vo svojich otázkach a vo svojich vlastných odpovediach viackrát použil nespisovné, resp. nezrozumiteľné výrazy .
16.	RTVS	Občan sa sťažoval, že na teletexte sa dlhodobo používajú české slová v slovenskom texte.
17.	komerčné a verejnoprávne elektronické médiá	Občan sa sťažoval, že moderátori elektronických médií ignorujú vo výslovnosti existenciu mäkkých spoluhlások, osobitne mäkkého Ľ .
18.	Markíza – Slovakia, spol. s r. o., (TV Markíza)	Občan sa sťažoval, že vo vysielanej reklame vyslovuje dievčatko slovo ľudí – bez použitia mäkkého Ľ.
19.	Markíza – Slovakia, spol. s r. o., (TV Markíza)	Občan sa sťažoval, že v reportáži <i>Najväčší ľadoborec na svete</i> , odvysielanej v spravodajskej relácii, redaktor niekoľkokrát za sebou vyslovoval slovo ľad bez mäkčenia.

**Prehľad zistených porušení zákona o štátnom jazyku
v oblasti televízneho a rozhlasového vysielania,
za ktoré Rada pre vysielanie a retransmisiu uložila sankcie
v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015**

Vysielateľ (programová služba)	Dôvod uloženia sankcie	Výška sankcie
MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Vysielateľ 27. 4. 2013 odvysielal program <i>Ty schudni a ty priber!</i> , ktorého český dabing bol vyrobený po 31. 12. 2007 a ktorý bol na území Slovenskej republiky odvysielaný po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka.	200 eur
RTVS (Dvojka)	Vysielateľ 5. 2. 2014 odvysielal program <i>Večerníček</i> , ktorý bol odvysielaný v českom jazyku, čím porušil povinnosť odvysielat' program určený maloletým do 12 rokov s dabingom v štátnom jazyku.	165 eur
MAC TV, s. r. o., (WAU)	Vysielateľ 29. 6. 2014 odvysielal program <i>Ty schudni a ty priber!</i> , ktorého český dabing bol vyrobený po 31. 12. 2007 a ktorý bol prvýkrát odvysielaný na území Slovenskej republiky po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka.	500 eur
MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Vysielateľ 13. 1. 2015 odvysielal program <i>Stav ohrozenia</i> (I. séria, 1. epizóda), ktorého český dabing bol vyrobený po 31. 12. 2007 a ktorý bol na území Slovenskej republiky odvysielaný po 31. 12. 2007, čím došlo k nezabezpečeniu používania štátneho jazyka.	500 eur

**Prehľad sťažností občanov na nesprístupnenie programov a niektorých informácií v štátnom jazyku
v rozhlasovom a televíznom vysielaní
(sťažnosti doručené Rade pre vysielanie a retransmisiu a ministerstvu kultúry v období od 1. októbra
2013 do 30. septembra 2015)**

	Vysielateľ (programová služba)	Predmet sťažnosti
1.	Markíza – Slovakia, spol. s r. o., (TV Markíza)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal rozprávku pre deti <i>Shrek</i> v českom jazyku, hoci v informácii o jazyku vysielania bola uvedená slovenčina, a to aj napriek tomu, že k filmu existuje kvalitný slovenský dabing.
2.	MAC TV, s. r. o., (JOJ PLUS)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal premiéru amerického filmu <i>Stick</i> v českom jazyku.
3.	RTVS (Dvojka)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal večerníčkovú rozprávku v českom jazyku.
4.	MAC TV, s. r. o., (WAU)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal program <i>Ty schudni a ty priber!</i> v českom jazyku.
5.	MAC TV, s. r. o., (JOJ PLUS)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal program <i>Spravodlivá odplata</i> v českom jazyku bez dabingu alebo titulkov v slovenskom jazyku.
6.	MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ v spravodajských reláciách opakovane vysiela časť televíznych správ v českom jazyku.
7.	RTVS (Dvojka)	Občan sa sťažoval, že počas priameho prenosu futbalového zápasu boli na obrazovke v čase prerušenia hry zobrazené písomné informácie pre divákov len v cudzom jazyku.
8.	RTVS (Rádio FM)	Občan sa sťažoval, že v rozhlasovom vysielaní sa sústavne vysielajú relácie s rozhovormi, ktorých účastníci hovoria len po anglicky bez prekladu do slovenského jazyka.
9.	RTVS (Jednotka)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal kreslenú rozprávku <i>Asterix a prekvapenie pre Cézara</i> v pôvodnom znení bez slovenských titulkov.
10.	RTVS (Jednotka)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal seriál <i>Alpy zhora 7/10</i> v anglickom jazyku, pričom upozornil, že jednotlivé časti seriálu sa vysielali v anglickom jazyku minimálne tri nedele po sebe.
11.	MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal premiéru seriálu <i>Stav ohrozenia</i> s českým dabingom.
12.	MAC TV, s. r. o., (JOJ)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal 24. sériu seriálu <i>Simpsonovci</i> v českom jazyku bez titulkov alebo dabingu v slovenskom jazyku.

13.	Radio, a. s., (FUN RADIO)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal reklamu na obchod s bicyklami, v ktorej boli použité slovné spojenia v cudzom jazyku bez prekladu do slovenského jazyka.
14.	RTVS	Občan upozornil na nezabezpečenie slovenského textu v stručnom písomnom obsahu zobrazujúcom sa na obrazovke pri vysielaaní filmu so slovenským dabingom.
15.	RTVS	Občan sa sťažoval na vysielaanie viacerých rozprávok v českom jazyku bez zabezpečenia slovenského dabingu.
16.	MAC TV, s. r. o., (JOJ PLUS)	Občan sa sťažoval, že vysielateľ odvysielal seriál <i>Agentúra Jasno</i> v českom jazyku, hoci existuje aj jeho slovenská jazyková verzia.

Kontrolné zistenia zo správy Štátnej školskej inšpekcie o stave používania štátneho jazyka v materských, základných a stredných školách v Slovenskej republike v školských rokoch 2013/2014 a 2014/2015

Školský rok 2013/2014

Správa o stave používania štátneho jazyka v materských, základných a stredných školách v SR vychádza zo zistení z komplexných inšpekcií vykonaných v príslušných školských rokoch.

Vzhľadom na skutočnosť, že nenastali žiadne systémové zmeny, zistenia uvedené za školský rok 2013/2014 a 2014/2015 sú veľmi podobné zisteniam z predchádzajúcich rokov s výnimkou materských škôl, kde bolo v školskom roku 2014/2015 pozorované zlepšenie v oblasti používania štátneho jazyka.

Triedy a materské školy s vyučovacím jazykom slovenským

V materských školách bolo vykonaných **182** komplexných inšpekcií: v **162** školách s vyučovacím jazykom slovenským, v **18** školách s vyučovacím jazykom maďarským a v **2** školách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským. V rámci kontrolnej činnosti bolo vykonaných **479** hospitácií. V školách s **vyučovacím jazykom slovenským** bolo vykonaných **450** hospitácií, v školách s **vyučovacím jazykom maďarským 28**, v školách s **vyučovacím jazykom slovenským a maďarským 5** hospitácií. Školskí inšpektori pre materské školy monitorovali *nastavenie a vytváranie podmienok podporovania aktívnej komunikácie detí a napomáhanie nadobúdania základov, stav ovládania a používania spisovnej podoby štátneho i materinského jazyka* v školskom vzdelávacom programe, v príslušnej dokumentácii školy, v činnosti poradných orgánov, v informačnom systéme atď. Hospitačnou činnosťou sledovali a hodnotili *podporovanie rozvoja komunikačných kompetencií detí v štátnom jazyku*.

Učitelia zväčša premyslene podporovali **verbálne** a neverbálne **dorozumievanie** detí, boli im vzorom spisovného vyjadrovania sa. Rozsah slovnej zásoby bol primeraný veku detí, kultivovane používali jednoduché a rozvité vety. Niekedy bola vzájomná komunikácia medzi učiteľmi a deťmi málo dynamická, nevýrazná a obmedzená kladením zatvorených otázok. V ranných kruhoch a zadávaním úloh na porozumenie učiteľia v rôznej miere vyzývali deti k prirodzenému a aktívnemu interpretovaniu vlastných myšlienok, poznatkov a názorov a iniciovali ho. Vplyvom jasných pravidiel v triede a ich uplatňovaním dokázali deti počkať na odpoveď iného dieťaťa, čo zvyšovalo mieru vzájomnej akceptácie. V spontánných hrách a činnostiach deti samostatne dokázali formulovať, vytvárať a reprodukovať slovné a vetné konštrukcie gramaticky správne a spisovne. V komunikácii používali všetky slovné druhy, rozvité vety i súvetia, prezentovali vlastné skúsenosti a vecne reagovali na položené otázky. Prevažne obsahovo výstižne komentovali realizovanú činnosť vlastnú i iných, bez problémov nadväzovali rozhovor a viedli dialóg na stanovenú tému v materinskom jazyku. Uvedomovali si a rešpektovali jazykovú rozdielnosť medzi sebou. Ojedinele využívali nárečové výrazy, ktoré učitelia nenásilne korigovali. V Prešovskom kraji prevažovali deti s chybami reči, ale len ojedinele bola týmto deťom venovaná individuálna pozornosť aj v spolupráci s rodičmi a logopédom. V prípadoch porúch vo výslovnosti a zrozumiteľnosti reči učiteľia nie vždy monitorovali stav a vyvíjali snahu o nápravu, čo malo negatívny vplyv na ďalší vývin reči detí. Absencia cieleného plánovania a systematického realizovania umelecko-expresívnych podoblastí (hudobnej a literárnej)

v niektorých školách mala dosah aj na rozvíjanie *súvislého vyjadrovania sa detí* a obohacovanie ich slovnej zásoby. Deti dodržiavali zásady kultivovaného rečového prejavu a primerane veku používali spisovnú podobu štátneho jazyka. Využívaním slovenských riekaniek, rozprávok, hudobno-pohybových hier, tancov atď. učitelia napomáhali deťom nadobúdať základy, ovládať a používať štátny jazyk na *dobrej úrovni* (89 %).

Základné školy s vyučovacím jazykom slovenským

Štátna školská inšpekcia vykonala komplexné inšpekcie v **134** základných školách, z nich bolo **114** subjektov s **vyučovacím jazykom slovenským**. Úroveň používania a ovládania štátneho jazyka sa sledovala počas **3 657** hospitácií (1 525 v primárnom vzdelávaní a 2 132 v nižšom strednom vzdelávaní) na vyučovacích predmetoch zo vzdelávacích oblastí *jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, človek a spoločnosť, človek a príroda*.

Učitelia na väčšine hodín rôznorodými aktivitami vytvárali priestor na rozvoj súvislého jazykového prejavu žiakov v štátnom jazyku, zreteľne podporovali rozvíjanie poznávacích a komunikačných kompetencií zrozumiteľným sprístupňovaním poznatkov a utváraním správnych predstáv. Zabezpečovali kontinuitu nového a predchádzajúceho učiva, dbali na vyváženosť medzi poznávacím procesom a aktívnou aplikáciou nadobudnutých poznatkov v praktických, v ústnych i v písomných prejavoch žiakov. Komplexnejšiemu porozumeniu preberaného učiva v štátnom jazyku napomáhalo uplatnenie textových učebných pomôcok (nástenné tabule s gramatickými javmi, Pravidlá slovenského pravopisu, slovníky, encyklopédie, detská literatúra, časopisy, pracovné zošity, učebnice), zvukových nahrávok a najmä vo vyšších ročníkoch základných škôl využívanie prostriedkov informačných a komunikačných technológií (IKT). Častým nedostatkom pri príprave prezentácií v programe PowerPoint bolo výraznejšie zameranie pozornosti učiteľov i žiakov na estetickú úpravu jednotlivých snímok než na ich jazykovú a štylistickú správnosť. Žiaci neraz odborný text získaný z internetu nedokázali plynule čítať alebo reprodukovať. Osvojovanie štátneho jazyka rozvíjaním komunikačných kompetencií vrátane rozvíjania čitateľskej gramotnosti výraznejšie podporovali vyučujúci slovenského jazyka a literatúry rovnako v primárnom, ako aj v nižšom strednom vzdelávaní. K pozitívnym zisteniam patrilo organizovanie kultúrnych, divadelných a bábkových predstavení v čase mimo vyučovania, počas ktorých sa žiaci mohli prostredníctvom umeleckého textu hlbšie oboznamovať so štátnym jazykom a prehlbovať si vedomosti o ňom.

Na prevažnej väčšine vyučovacích hodín predmetov **primárneho vzdelávania** učitelia podnecovali žiakov k rečovej aktivite prostredníctvom rečovaniiek, básničiek, piesní, dialógov, modelových hrových situácií, podporovali aktívny plynulý a správny jazykový prejav a zároveň ich viedli k osvojovaniu spisovnej podoby jazyka. Priebežne jednotlivcov upozorňovali na správnu artikuláciu, tempo reči, členenie textu, na chyby vo výslovnosti a v melódii viet. Korigovali nedostatky vzniknuté používaním nárečia. Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry bolo zamerané na osvojovanie a upevňovanie gramatických javov, čitateľskej gramotnosti, zdokonaľovanie techniky čítania s dôrazom na plynulé čítanie, reprodukciu a dramatizáciu. Menej príležitostí na aktívnu ústnu komunikáciu mali žiaci v spojených ročníkoch neplnoorganizovaných škôl. Zväčša pracovali na hodinách samostatne písomne, čo sa negatívne prejavilo v úrovni ich jazykového prejavu i v nedostatočnom porozumení čítaných textov. Úroveň osvojených komunikačných spôsobilostí žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných

rómskych komunit bola pre jazykovú bariéru výrazne nízka, žiaci nezvládali techniku čítania a písania.

V priebehu edukačného procesu na predmetoch **nižšieho stredného vzdelávania** boli komunikačné kompetencie žiakov v štátnom jazyku rozvíjané prevažne riadeným rozhovorom, zapájaním do diskusie, zadávaním kreatívnych úloh zameraných na prípravu a prezentáciu určenej témy. Učitelia kládli dôraz na plynulosť, správnosť a úplnosť jazykového prejavu, cielene zaradovali prácu so súvislým i nesúvislým textom so zámerom zdokonaľovať techniky čítania. Hľadanie kľúčových informácií v texte, ich využitie na vypracovanie osnovy a následné obsahové zhrnutie umožňovali žiakom systematicky prenikať nielen do jeho obsahu, ale aj štruktúry. Niektorí jednotlivci aj napriek snahe učiteľov nedokázali samostatne odpovedať na kladené otázky, nevedeli spájať pojmy s obsahom a potrebovali výraznú pomoc učiteľa, niekde i asistenta učiteľa.

Negatívnym javom zreteľne pozorovateľným na vyučovacích hodinách primárneho a nižšieho stredného vzdelávania bolo, že vyučujúci nevedeli jednotlivcov dôsledne k ucelenému, súvislému jazykovému prejavu, často sa uspokojili s jednoslovnou, krátkou či neúplnou odpoveďou alebo s neverbálnou odpoveďou (zdvihnutie ruky, použitie emotikonu atď.). K negatívnym zisteniam z výchovno-vzdelávacieho procesu patrilo aj nejasné a veku neprimerané objasňovanie nového učiva či odborné nepresnosti vo vyjadrovaní učiteľov. Pri hodnotení ústneho alebo písomného výkonu často uplatňovali stručné verbálne hodnotiace výroky bez vyjadrenia pozitívnych očakávaní týkajúcich sa zlepšenia učebnej činnosti žiaka.

Stredné školy s vyučovacím jazykom slovenským

Stav používania štátneho jazyka v **gymnáziách s vyučovacím jazykom slovenským** bol hodnotený na základe zistení z **27** gymnázií počas **133** hospitácií vyučovacieho predmetu *slovenský jazyk a literatúra*.

Sprístupňovanie nových poznatkov s jednoznačným definovaním cieľov sa realizovalo jasným a zrozumiteľným spôsobom na väčšine sledovaných hodín. Učitelia sa zameriavali prioritne na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti, pričom na priebežnú spätnú väzbu uplatňovali zisťovacie, doplňovacie aj divergentné otázky. Žiakom zadávali reprodukčné, aplikačné a menej často tvorivé úlohy smerujúce k interpretačno-hodnotiacej práci s textom a viedli ich k vyjadreniu podstatných informácií a myšlienok alebo autorovho zámeru. Používali rôznorodé metódy a postupy vo vyučovaní, sporadicky uplatňovali didaktické hry. Dominovala frontálna práca s dôrazom na rozvíjanie kognitívnych kompetencií, práca vo dvojiciach a skupinách bola zastúpená na 43 % sledovaných hodín. Žiaci sa usilovali prejsť svoje vedomosti, v ich jazykovom prejave sa niekedy vyskytovali neadekvátne a logicky i štylisticky nesprávne formulácie. Nesprávne odpovede často využívali na hľadanie správnych riešení. Svoje postoje, názory a citové prežívanie prejavovali najmä pri interpretácii umeleckých textov. Nedostatočné podnecovanie na hodnotenie žiackych výkonov (41 %) a zriedkavé príležitosti na rozvíjanie zručností žiakov v oblasti IKT (17 %) patrili k slabým stránkam vyučovania. Kladne možno hodnotiť ojedinelé porovnávanie výslovnosti pri čítaní ukážok v ukrajinskom a rusínskom jazyku a súbežné korigovanie výslovnosti v slovenčine v niekoľkých školách na národnostne zmiešanom území.

V školskom roku 2013/2014 sa v stredných odborných školách nevykonávali komplexné inšpekcie.

Triedy a materské školy s vyučovacím jazykom maďarským

V školách s **vyučovacím jazykom maďarským** zväčša komunikovali učitelia s deťmi bilingválne. Dvojazyčnej komunikácii deti zvyčajne rozumeli, na kladené jednoduché otázky prevažne odpovedali jednoslovné. Ich slovná zásoba bola výrazne obmedzenejšia v štátnom jazyku ako v materinskom jazyku. Na jej rozširovanie učitelia najčastejšie vplývali tým, že motivovali deti k pomenúvaniu/označeniu predmetov a vecí vo svojom okolí, využívali hry a riekanky v štátnom jazyku, ojedinele jazykové cvičenia. V niektorých materských školách mali deti z rómskych rodín a deti pochádzajúce z málo podnetného rodinného prostredia problém aktívne komunikovať v štátnom jazyku, dorozumievali sa medzi sebou v materinskom jazyku. Pri overovaní si poznatkov päť- až šesťročné deti plynule prechádzali z maďarského jazyka do komunikácie v slovenskom jazyku, na otázky odpovedali jednoduchými vetami. Úroveň komunikácie v slovenskom jazyku bola priamoúmerne ovplyvnená jazykovým vzorom a ovládaním štátneho jazyka učiteľmi, ktorí ho používali nie vždy štylisticky a gramaticky správne. Väčšina detí primerane reagovala na priebežne zadávané pokyny. Mladšie komunikovali v materinskom (maďarskom, rómskom) jazyku, prípadne neodpovedali správne, pretože nepoznali adekvátne ekvivalenty slov. Čistotu a zrozumiteľnosť vyjadrovania ovplyvnil výskyt rečových chýb u viacerých detí. Poznávanie významu slovenských slov napomáhala aj počúvanie ukážok slovesného a hudobného umenia v slovenskom jazyku, vysvetľovanie neznámych pojmov s využitím obrázkového materiálu a priebežné slovné označovanie každodenne vykonávaných činností. Komunikácia v štátnom jazyku v školách s vyučovacím jazykom maďarským vykazovala **priemernú úroveň (66 %)**.

Základné školy s vyučovacím jazykom národností

Komplexné inšpekcie boli realizované v **18** subjektoch s **vyučovacím jazykom maďarským** (Trnavský, Nitriansky a Banskobystrický kraj) a **2** školách s **vyučovacím jazykom ukrajinským** (Prešovský kraj). Úroveň používania a ovládania štátneho jazyka sa sledovala počas **101** hospitácií na vyučovacom predmete *slovenský jazyk a slovenská literatúra*. V primárnom vzdelávaní bolo vykonaných **66** hospitácií a v nižšom strednom vzdelávaní **35**.

Učitelia **primárneho vzdelávania** sprístupňovali žiakom nové poznatky zrozumiteľným spôsobom, primerane ich veku, v nižších ročníkoch predovšetkým využívaním priamej metódy. Záujem žiakov o učenie udržiavali striedaním úloh a činností. Komunikačné kompetencie rozvíjali najmä precvičovaním dialógov, fráz, prísloví, porekadiel, riekaniek, pesničiek, básničiek, tvorením viet, dramatizáciou s uplatňovaním modelových viet a realizovaním didaktických hier. Do obsahu vyučovacej hodiny zaradili len zriedka cvičenia na posilnenie správnej výslovnosti prostredníctvom autentických zvukových nahrávok. Materinský jazyk (maďarský jazyk) využívali častejšie pri zadávaní pokynov na samostatnú či skupinovú prácu alebo na vysvetlenie významu neznámych slov.

Vyučujúci v **nižšom strednom vzdelávaní** na hodinách slovenského jazyka a literatúry prevažne kládli dôraz na rozvíjanie všetkých rovín jazyka prostredníctvom priamej a redukovanej

direktnej metódy. Nové poznatky sprístupňovali zrozumiteľným spôsobom, od jednoduchého k zložitejšiemu. K žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami pristupovali individuálne, rešpektovali ich pracovné tempo, poskytovali im predĺžený výklad a pomoc pri vypracovaní úloh. Názornosť vyučovania bola podporená využívaním najmä rozmanitých textových pomôcok. Pomerne menej uplatňovali na hodinách zvukové nahrávky s umeleckým textom, nevytvárali dostatok príležitostí na aktívne počúvanie a tým na posilňovanie auditívneho vnímania jazyka. Žiakov viedli k osvojovaniu štátneho jazyka najmä prostredníctvom práce s textom, čítania a dramatizovania textu, ale aj navodzovaním rozličných komunikačných situácií a prezentácií dialógov. Poznávacie kompetencie rozvíjali zadávaním otázok na pamäťovú reprodukciu, literárnych pojmov, zadávaním úloh na porozumenie a precvičovanie jazykových javov (určovanie slovných druhov, gramatických kategórií, vetných členov, pravopisné úlohy, vysvetľovanie významu slov). Zaradené činnosti akceptovali využitie medzipredmetových vzťahov. Vyučujúci s pochopením a tolerantne upozorňovali jednotlivcov na chybné odpovede, ich výkony odmeňovali slovnou pochvalou. Žiaci aplikovali osvojené vedomosti pri riešení jazykových úloh, v práci so súvislým/nesúvislým textom, boli zruční v používaní slovníkov, vo vyhľadávaní informácií, preukazovali prevažne primerané teoretické vedomosti. Verbálny prejav väčšiny žiakov bol spisovný, osvojené poznatky dokázali aplikovať v ústnych a písomných cvičeniach. Väčšina žiakov rozumela bežným pokynom a otázkam učiteľov, dokázala tvoriť krátke dialógy, prerozprávať súvislý text, zahrať jednoduchú didaktickú hru a reprodukovať naučené vedomosti vecne správne. Ojedinele mali jednotlivci (prevažne žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunít) ťažkosti so súvislým ústnym prejavom, ich vyjadrenia boli zväčša neucelené, jednoduché, na otázky odpovedali aj v materinskom jazyku.

Žiaci v školách **s vyučovacím jazykom ukrajinským** komunikovali v štátnom jazyku bez vplyvu nárečia alebo ukrajinského jazyka, pracovali aktívne, naučenú slovnú zásobu a jednoduché modelové vety reprodukovali na veku primeranej úrovni. Nedostatkom vyučovacích hodín bolo, že učitelia venovali viac pozornosti osvojovaniu písomnej podoby štátneho jazyka. Vyučovanie a učenie sa v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra boli na **priemernej úrovni**.

Stredné školy s vyučovacím jazykom maďarským

Úroveň znalosti štátneho jazyka bola sledovaná v 2 **gymnáziách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským** počas 6 hospitácií v predmete slovenský jazyk a literatúra a 6 hospitácií v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra. (V stredných odborných školách sa v tomto školskom roku komplexné inšpekcie nevykonávali.)

Pedagógovia na hospitovaných hodinách vymedzovali ciele a očakávané výkony žiakov zamerané najmä na rozvoj kognitívnych kompetencií prevažne jasne. Napĺňanie cieľov zisťovali priebežnou a záverečnou spätnou väzbou, nové poznatky sprístupňovali zrozumiteľne. Pri ich sprístupňovaní používali didaktickú techniku len na tretine hodín (33 %) a prostriedky IKT len na 16 % hodín. Zadávanie úloh diferencovaných podľa rozdielnych vzdelávacích schopností, ako aj rešpektovanie individuálneho tempa, ktoré môžu napomáhať zvyšovať jazykové znalosti a komunikačné zručnosti, sa vyskytli na menej ako tretine hodín. Vyučujúci dopĺňali monologické formy vyučovania frontálnym rozhovorom, prácou s literárnym textom a ojedinele prezentáciou

v programe PowerPoint. Rečový prejav vyučujúcich mal vo väčšine prípadov stimulačný charakter a podporoval rozvíjanie komunikačných zručností žiakov v štátnom jazyku. Vytvárali priestor na vyjadrenie myšlienok a postojov žiakov, ktorí chápali text v auditívnej i vizuálnej podobe, ale mali problém správne štylizovať vety a v ich ústnom prejave bol výrazný vplyv jazyka ich národnosti. Korekcie chýb a využitiu primeraných lexikálnych prostriedkov nebola venovaná náležitá pozornosť na 17 % sledovaných hodín. Interpretačné zručnosti boli rozvíjané v menšej miere, pri analýze textu bol niekedy viac dominantný učiteľ. Žiaci mali častejšie možnosť hodnotenia vlastných výkonov či výkonov spolužiakov (83 %), čo dokázali plne využiť len na približne polovici kontrolovaných hodín, sebahodnotenie a hodnotenie ostatných bolo veľmi stručné, bez zdôvodňovania. Menej častá práca v skupinách zväčša nemala presne stanovené pravidlá, nevedela k rozvíjaniu komunikačných zručností a interpersonálnych kompetencií. Pozitívom bola pracovná atmosféra vzájomného rešpektu. Vyučovanie a učenie sa v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra boli na *priemernej úrovni*.

Školský rok 2014/2015

Triedy a materské školy s vyučovacím jazykom slovenským

Z celkového počtu **185** komplexných inšpekcií bolo vykonaných v školách s **vyučovacím jazykom slovenským 153**. V rámci kontrolnej činnosti bolo vykonaných **383** hospitácií.

Učitelia vykonávali s deťmi viacero rozmanitých vzájomne súvisiacich aktivít s postupne stúpajúcou, avšak primeranou náročnosťou na dosiahnutie stanoveného cieľa. Tým umožňovali aktívne nadobúdanie poznatkov, využívanie skúseností, podporovali spoluúčasť, spoluprácu v rôznych zoskupeniach a komunikáciu detí v spisovnej podobe štátneho jazyka (85 %). Deti komunikovali na *dobrej úrovni* (88 %). Chápali obsah komunikácie, ovládali a správne používali štátny jazyk, bezprostredne vzájomne komunikovali a vedeli vlastné i získané skúsenosti interpretovať, najčastejšie však len jednoduchými vetami. Mali možnosť v každodenných situáciách vnímať a plynule používať štátny jazyk. Komunikatívne kompetencie detí boli rozvíjané zväčša podnetnými otázkami učiteliek, ktoré však často napovedali deťom možnosť správnej odpovede alebo jednoslovnej odpovede áno/nie. V riadených frontálnych činnostiach prevládala jednostranná komunikácia učiteľov s aplikovaním zatvorených otázok. V spontánnych činnostiach deti bezprostredne formulovali a reprodukovali poznatky, vlastné myšlienky a odovzdávali si informácie, čím prezentovali schopnosť súvislého vyjadrovania sa s primerane rozvinutou slovnou zásobou. Aktívnemu vyjadrovaniu detí napomáhala zaradovanie analyticko-syntetických hier so slovami, básní, riekaniek a hudobno-pohybových hier. Deti v kontakte s dospelými hovorili prirodzene, plynulo, gramaticky správne, nie vždy rešpektovali pravidlá dialógu a viacsmernej komunikácie. Učitelia i deti sa takmer vo všetkých kontrolovaných materských školách vyjadrovali spisovne a gramaticky správne. Niektorí učitelia často používali zdobneniny bez ohľadu na vek detí, čím im neboli v konkrétnych situáciách dostatočným pozitívnym rečovým vzorom. Sporadické dominantné postavenie učiteľov sa prejavilo pri zadaní otázky, na ktorú si zároveň odpovedali, ako aj pri kladení zatvorených otázok, čo deti obmedzovalo vo vyjadrení vlastných myšlienok a postojov. Zaznamenaný bol vyšší výskyt jednotlivcov s nesprávnou výslovnosťou, väčšina z nich mala zabezpečenú logopedickú starostlivosť. V záujmových činnostiach deti používali vo vzájomnej komunikácii prvky

regionálneho nárečia, ktoré učitelia primerane, taktne a vhodne korigovali. Učitelia boli deťom vhodným jazykovým vzorom.

Základné školy s vyučovacím jazykom slovenským

Zo **165** základných škôl, v ktorých sa vykonali komplexné inšpekcie, bolo **139** subjektov s **vyučovacím jazykom slovenským**. Úroveň používania a ovládania štátneho jazyka sa sledovala počas hospitácií na **5 283** vyučovacích hodinách (2 461 v primárnom a 2 822 v nižšom strednom vzdelávaní) predmetov zo vzdelávacích oblastí *jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, človek a spoločnosť, človek a príroda, človek a hodnoty, umenie a kultúra*.

Cieľavedomé podporovanie rozvíjania **komunikačných kompetencií** bolo pomerne silnou stránkou skoro všetkých (87 %) hospitovaných hodín. V **nultom ročníku** vyučujúci zaradovali činnosti, ktoré rozvíjali formálnu i obsahovú stránku reči, elementárne grafické zručnosti, vytvárali priestor na rozvoj aktívnej rečovej komunikácie jednotlivcov. Poskytnuté príležitosti žiaci spontánne využívali aj napriek tomu, že ich komunikačné zručnosti boli nedostatočné, pomerne málo rozvinutá slovná zásoba im spôsobovala problémy pri tvorbe súvislých odpovedí. V ďalších ročníkoch **primárneho vzdelávania** sprostredkovanie nových poznatkov učitelia realizovali v prevažnej miere zrozumiteľným spôsobom, so zreteľom na sledovaný cieľ vyučovania, jeho názornosť a primeranosť veku žiakov. Výchovo-vzdelávacie ciele hodín formulovali jasne a zrozumiteľne, úroveň ich plnenia zisťovali priebežne kladením otvorených otázok, zadávaním praktických písomných činností či riadeným rozhovorom v závere vyučovacej hodiny. Otázky a úlohy diferencovali kvantifikáciou v závislosti od schopností žiakov a náročnosti úloh, ako aj zohľadňovaním rozdielneho pracovného tempa a prispôbením času na ich vypracovanie. Pomerne často uplatňovali predĺžený výklad a individuálnu pomoc jednotlivcom. V rámci spätnej väzby učitelia korigovali nespisovný prejav a chybné odpovede. Žiaci reagovali spontánne, rozumeli pokynom, väčšina z nich dokázala odpovedať, tvoriť vety alebo otázky na danú tému a prerozprávať krátky súvislý text. Menej rozvinutá slovná zásoba a častejšie uplatňovanie nespisovných výrazov z dôvodu jazykovej bariéry boli výrazné najmä u žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunít. V **špeciálnych triedach** učitelia na vyučovacích hodinách pozitívne ovplyvňovali rozvoj komunikačných spôsobilostí žiakov so špeciálnymi výchovo-vzdelávacími potrebami v štátnom jazyku kladením primeraných otázok počas riadeného rozhovoru a výkladu, vyžadovaním celistvých odpovedí, precvičovaním techniky čítania a vedením k správne písomnému prejavu.

Na hodinách takmer všetkých vyučovacích predmetov **nižšieho stredného vzdelávania** (88 %) boli žiaci podnecovaní k aktívnej verbálnej komunikácii, tvorbe dialógov, ústnej prezentácii výsledkov riešených úloh, čítaniu a počúvaniu s porozumením. Učitelia okrem osvedčených metód a foriem práce s textom využívali aj iné rozmanité aplikačné a interpretačné interaktívne metódy. Ich kombináciou cielene podporovali rozvíjanie komunikačných kompetencií. Nové učivo bolo sprístupňované zrozumiteľne, v logickom slede, s dôrazom na vytváranie správnych predstáv. V rámci výkladu učitelia často uplatňovali prezentácie prostredníctvom IKT, DVD nahrávky alebo videofilmy. K zrozumiteľnému objasneniu učiva výraznou mierou prispelo využívanie učebníc a ďalšej odbornej literatúry. Vo vyšších ročníkoch žiaci prevažne pohotovo reagovali na otázky a pokyny, viedli dialóg, argumentovali, dokázali ucelene vyjadriť vlastné názory a hodnotové postoje k učebným témam. Ojedinele sa vyskytli vyučovacie hodiny,

na ktorých poskytovali jednotlivcom predĺžený výklad najmä z dôvodu nepochopenia obsahu prečítaného textu, položenej otázky alebo zadanej úlohy. Vyjadrenia týchto žiakov boli zväčša neucelené, strohé, nedokázali identifikovať základné informácie, dostatočne analyzovať a interpretovať text, pracovali zväčša iba s pomocou učiteľa a nemali dostatočne rozvinutú aktívnu slovnú zásobu v štátnom jazyku.

Stredné školy s vyučovacím jazykom slovenským

Stav a úroveň používania a ovládania **štátneho jazyka** sledovali školskí inšpektori počas hospitácií na **29 gymnáziách** a v **8 stredných odborných školách**. Štátna školská inšpekcia uskutočnila celkom **1 785** hospitácií na predmetoch *všeobecného vzdelávania, odborného teoretického vzdelávania* aj na *predmetoch praktickej prípravy*.

V priebehu kontrolovaných hodín v **gymnáziách** i **stredných odborných školách** vyučujúci zväčša kládli dôraz na kultúru reči, správnosť ústneho i písomného prejavu, ale dbali aj na korekciu prípadných chýb hľadáním gramaticky, štylisticky a logicky správnych vyjadrení spoločne so žiakmi. Prevažne stimulovali ich záujem o učenie podnecujúcimi otázkami, povzbudzovali ich ku komunikácii, čím vytvárali predpoklady na rozvíjanie **komunikačných kompetencií** jednotlivcov v štátnom jazyku. V **stredných odborných školách** na sledovaných hodinách viac dominovali verbálne aktivity učiteľov či majstrov odbornej výchovy. Otázky pedagógovia neformulovali vždy zrozumiteľne, častejšie nezabezpečili žiakom primeraný čas na uvažovanie, premýšľanie alebo zadali otázky spôsobom, ktorý nevyžadoval súvislé vyjadrovanie. Vo veľkej miere prejavy žiakov v týchto školách charakterizovali nízke rečové zručnosti, objavovali sa v nich i nárečové slová, nespisovná výslovnosť, používanie nesprávnej terminológie, ktorú niekedy uplatňovali aj učitelia. Žiaci **gymnázií** reagovali aktívnejšie na kladenie stimulujúcich otvorených otázok a zvyčajne prezentovali svoje vedomosti v ucelených jazykových prejavoch.

Vhodné príležitosti na rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov v slovenskom jazyku vytvárala aj práca so súvislým i nesúvislým textom. Na **odbornom vzdelávaní** bola uplatnená na polovici sledovaných hodín a bola zameraná najmä na pochopenie obsahu, vysvetlenie pojmov, pričom žiaci najčastejšie pracovali s textami v elektronickej podobe. Najvýraznejšie a najkomplexnejšie bola čitateľská gramotnosť podporovaná na predmete **slovenský jazyk a literatúra** s akcentom na interpretáciu, porozumenie, vystihnutie hlavnej myšlienky, vyhľadávanie a spájanie základných informácií. Vytvorený priestor na hlbšiu analýzu textu dokázali využiť žiaci **gymnázií**, ktorí prevažne tiež výrazne spontánne reagovali na väčšinu podnetov a prezentovali osvojené vedomosti ucelene. Aktívny jazykový prejav jednotlivcov na viacerých predmetoch bol pedagógmi rozvíjaný aj dôsledným vyžadovaním a zdôrazňovaním potreby komentovať postupy riešenia rôznych úloh. Pri nesprávne zvládnutých činnostiach však vyučujúci často chybné postupy korigovali sami, ponúkli okamžité riešenie problému, pričom jednotlivci len mechanicky a pasívne plnili pokyny bez náležitého uvedomovania si vzájomných súvislostí s následným negatívnym dosahom na záujem o učebné činnosti, ale aj na rozvíjanie a podporovanie komunikačných zručností.

Nielen práca s textom, rovnako aj premyslená voľba sprístupňovania nových tém boli účinnými nástrojmi jednak na cielené formovanie osobnosti žiakov, formovanie želaných hodnotových postojov jednotlivcov, ale podporovali aj rečové zručnosti, zreteľne najmä v **gymnáziách**. Naopak

v **stredných odborných školách** na sotva polovici kontrolovaných hodín poskytli vyučujúci žiakom príležitosť na súvislé vyjadrenie názorov, posúdenie a zhodnotenie nových informácií a umožnili im diskutovať o odlišných stanoviskách. V malej miere volili pedagógovia v **gymnáziách i stredných odborných školách** takú organizáciu výučby, ktorá by umožňovala uplatniť niektorú z foriem skupinového vyučovania a žiaci tak nemali príležitosť kooperovať, nemali vytvorené adekvátne podmienky na rozvíjanie rečových zručností. Rovnako vyučujúci nevedli žiakov k súvislému a objektívnemu formulovaniu toho, čo sa naučili, čo zvládli a čo na splnenie určeného zadania chýbalo, nevytvorili im priestor na poznanie a pomenovanie svojich silných a slabých stránok. Na hospitovaných hodinách vecne neargumentovali a neformulovali primerané hodnotiace stanoviská.

Nízka úroveň osvojených vedomostí žiakov najmä v učebných, ale i v študijných odboroch stredných odborných škôl a skutočnosť, že na niektorých vyučovacích hodinách nové témy prezentovali pedagógovia v hotovej podobe, mali negatívny vplyv na úroveň používania a ovládania štátneho jazyka.

Triedy a materské školy s vyučovacím jazykom maďarským

Komplexné inšpekcie boli vykonané v **25 školách s vyučovacím jazykom maďarským (47 hospitácií)** a v **7 školách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským (38 hospitácií)**. Učitelia bilingválne v slovenskom a v maďarskom jazyku počas celého dňa prepájali vzájomné dorozumievanie sa v školách na jazykovo zmiešanom území vrátane rómskych komunit (Trnavský, Košický a Banskobystrický kraj). Deti v triedach s vyučovacím jazykom maďarským počas dňa plynulo komunikovali medzi sebou, smelo reprodukovali básne a piesne v maďarskom a slovenskom jazyku. Tie deti, ktoré doma komunikovali rómsky a maďarsky, slovensky odpovedali jednoslovné a gramaticky nesprávne. Niektoré na zadania učiteľov reagovali mechanicky odzieraním konania iných detí bez porozumenia ich obsahu v štátnom jazyku. V školách s vyučovacím jazykom maďarským v Nitrianskom kraji dominovalo memorovanie, napr. slovných spojení, zdvorilostných fráz, textov básní a piesní v slovenskom jazyku. Príčinou bola u učiteľov pozorovaná nízka úroveň ovládania štátneho jazyka. V dvoch materských školách Košického kraja dvojjazyčnú komunikáciu uplatňovali počas edukačnej aktivity v presne určenom čase. Učitelia jednej školy s vyučovacím jazykom maďarským v Bratislavskom kraji ignorovali nadobúdanie základov a používanie slovenčiny deťmi napriek tomu, že mali k dispozícii Metodický list na osvojovanie štátneho jazyka v materských školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín. Nevyužívali jeho odporúčania v prirodzených situáciách integrovane prepájať materinský jazyk so štátnym jazykom. Vo voľných činnostiach však deti medzi sebou hovorili aj po slovensky.

Podpora aktívnej komunikácie detí, napomáhanie nadobúdať základy, ovládať a používať spisovnú podobu štátneho jazyka i materinského jazyka bola v školách s vyučovacím jazykom maďarským na **priemernej úrovni** (71 %) a v školách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským na **dobrej úrovni** (86 %). Učitelia iniciovali vyjadrovanie vlastných myšlienok detí v slovenskom jazyku v školách s vyučovacím jazykom maďarským na **priemernej úrovni** (75 %) a v školách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským vykazovalo ich snaženie **dobrú úroveň** (80 %). **Priemernosť** v komunikácii detí v štátnom jazyku bola zaznamenaná v školách s vyučovacím jazykom maďarským (68 %). V školách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským komunikovali deti po slovensky na vyššej úrovni a **prirodzenejšie** (85 %).

Základné školy s vyučovacím jazykom národností

Štátna školská inšpekcia kontrolovala **22** škôl s **vyučovacím jazykom maďarským** a **4** školy s **vyučovacím jazykom slovenským a maďarským**. Celkovo sa v **26** kontrolovaných školách vykonalo na vyučovacích hodinách *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* **185** hospitácií.

Východiskovou stratégiou hodín v primárnom a v nižšom strednom vzdelávaní bolo komunikatívne vyučovanie s dôrazom na počúvanie a čítanie s porozumením, ústnu interakciu, v menšej miere na samostatný verbálny prejav. Učitelia stimulovali schopnosti žiakov ústne sa vyjadrovať pri práci s textom, čítať a počúvať ho. Viedli ich k vyhľadávaniu základných informácií z textu, čítaniu s dôrazom na správnu výslovnosť, pretváraniu textu podľa osoby, času a čísla a k jeho reprodukcii. Žiaci často odpovedali jednoslovné, resp. jednoduchými vetnými konštrukciami či naučenými frázami. Obsah textu zväčša chápali. Ich rečové zručnosti boli rozvíjané aj hrovými aktivitami, krátkymi spoločenskými dialógmi, zriedkavejšie v kooperatívnych činnostiach a pri dramatizácii. Menej frekventované boli úlohy zovšeobecňujúceho a argumentačného charakteru. Nedostatky vo verbálnom prejave vyučujúci korigovali, do opravovania chybných odpovedí sporadicky zapájali i samotných žiakov. Komunikačné spôsobilosti rozvíjali aj v rámci gramatických cvičení, kde sa žiaci častejšie dopúšťali rôznych chýb. Okrem nácviku správnej výslovnosti ich viedli aj k zdôvodňovaniu jazykových javov. Na rozšírenie a fixovanie slovnej zásoby využívali tiež memorovanie textov piesní a básní a uplatňovali rozmanité komunikačné témy.

Kladením otvorených otázok oslovujúcich celú triedu alebo jednotlivcov vyučujúci zabezpečovali záujem a zvedavosť, motiváciou a aktivizujúcimi metódami pozornosť a aktivitu. Pri jednotlivých činnostiach žiakov kontrolovali, usmerňovali, pri odpovediach a riešení úloh im väčšinou výrazne pomáhali, podľa potreby v rôznom rozsahu aj v materinskom jazyku. Rešpektovali najmä pracovné tempo jednotlivcov, poskytovali im individuálnu pomoc a doplňujúci výklad. Zadávané činnosti a úlohy nediferencovali vzhľadom na dosiahnutú jazykovú úroveň jednotlivcov. Prácu oceňovali pochvalami, povzbudzovali k lepším výkonom, ale iba v malej miere vytvárali priestor na hodnotenie svojho učenia a na porovnanie sa s výkonmi spolužiakov. Žiaci s učiteľmi spolupracovali väčšinou so záujmom, aktívne sa zapájali do jednotlivých činností (odpovedali na otázky, opisovali obrázky a činnosti, zapájali sa do rozhovoru, tvorili dialóg, reprodukovali obsah prečítanej ukážky, riešili ústne alebo písomne zadané úlohy), čím si osvojovali nové poznatky, zároveň sa rozvíjal ich ústny a písomný prejav, ale aj pracovné návyky a zručnosti.

Zlepšenie si vyžadovalo zohľadňovanie vzdelávacích potrieb jednotlivcov, využívanie zvukových nahrávok a prostriedkov IKT na posilnenie auditívneho vnímania, vytváranie priestoru na rozvíjanie digitálnych aj hodnotiacich zručností žiakov a vo väčšej miere využívanie kooperatívneho učenia sa. Vyučovanie a učenie sa v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra boli na *priemernej úrovni*.

Stredné školy s vyučovacím jazykom maďarským

Gymnázia – Stav používania a úroveň znalosti štátneho jazyka boli sledované na **2 gymnáziách s vyučovacím jazykom maďarským** počas **7 hospitácií** z celkového počtu 29 kontrolovaných gymnázií (1 078 hospitácií). Vyučovanie *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* mali obe školy plne odborne zabezpečené.

Vyučovacie hodiny boli realizované výlučne v slovenskom jazyku. Jedna z vyučujúcich viedla žiakov k tomu, aby vnímali osvojovanie si slovenského jazyka ako príležitosť na rozvíjanie spolupatričnosti s viac než len jednou jazykovou a kultúrnou komunitou. Pedagógovia venovali pozornosť rozvíjaniu komunikačných schopností žiakov, zohľadňovali ich komunikačné zručnosti, ale zadávanie úloh s ohľadom na individuálne učebné schopnosti a štýly bolo menej časté (28 %). Učivo sprístupňovali zrozumiteľným spôsobom s využitím rôznych učebných pomôcok. Pochopenie a osvojovanie učiva overovali priebežne. Chyby vo vyjadrovaní žiaci korigovali spoločne s vyučujúcimi, nedostatky vo výslovnosti po upozornení dokázali opraviť sami. Žiaci preukazovali svoje jazykové schopnosti pri tvorení modifikovaných textov a dialógov bez použitia materinského jazyka. V ojedinelých prípadoch použili slovník na vyhľadanie významu slova. Prejavovali záujem o učenie a zapájali sa do riešenia úloh, chápali obsah textov v grafickej i auditívnej forme, plynulo čítali ukážky z učebnice, vedeli vystihnúť ich nosnú myšlienku a stručne ich reprodukovať. Pri konverzačných témach zväčša mali priestor na vyjadrenie vlastných názorov a postojov, čo však využívali len ojedinele. Slabou stránkou bolo nevyužitie zvukových nahrávok pri literárnej téme na lepšie uvedomenie si prozodických vlastností slovenského jazyka. Zlepšenie si vyžaduje rozvíjanie interpersonálnych zručností pri práci vo dvojici a v skupine (57 %), podnecovanie žiakov k sebahodnoteniu a vytváranie príležitostí na sebareflexiu (21 %). Vyučovanie učiteľom bolo na **dobrej úrovni** (82 %), učenie sa žiakov malo **priemernú úroveň** (72 %).

Stredné odborné školy – Školskí inšpektori uskutočnili kontrolu celkom v 8 školách, z ktorých **1** subjekt mal **vyučovací jazyk slovenský a maďarský**, pričom vykonali iba **1 hospitáciu** v predmete *slovenský jazyk a slovenská literatúra* z dôvodu, že predmet sa vyučoval len v jednej triede študijného odboru (ďalších žiakov s predchádzajúcim vyučovacím jazykom maďarským zaradila škola do tried s vyučovacím jazykom slovenským). K negatívnym zisteniam patrili najmä preukázané nízke vedomosti žiakov, ale aj ich slabé, málo rozvinuté komunikačné zručnosti. Ústny prejav jednotlivcov bol nepružný, často sa v ňom vyskytovali štylistické nedostatky. Diferenciácia úloh a činností žiakov, akceptácia rozdielnych vzdelávacích schopností jednotlivcov neboli uplatňované. Cieľ práce s textom (denná tlač, časopisy) bol nejasný a neefektívny – žiaci prekladali vybrané texty z maďarského do slovenského jazyka, pričom nemali k dispozícii prekladové slovníky. Vyučujúcou formulovaný zámer kontrolovanej hodiny a jej organizácia v malej miere vytvárali predpoklady na rozvíjanie školskou inšpekciou sledovaných kompetencií žiakov.

Výchova a vzdelávanie sa uskutočňovali v stredných odborných školách na základe 28 školských vzdelávacích programov, z toho pre učebné odbory *murár, strechár* a študijné odbory *stavebníctvo, drevárska a nábytkárska výroba* boli vypracované 2 programy – zvlášť pre triedy s vyučovacím jazykom slovenským a triedy s vyučovacím jazykom maďarským. V štruktúre všetkých dokumentov sa vyskytovali nedostatky. Výchova a vzdelávanie v dennej forme štúdia sa nerealizovali v súlade so štátnymi vzdelávacími programami a vypracovanie

školských programov nezodpovedalo strategickému významu dokumentu školy. Ich kvalitu znižovala aj nekonceptnosť v spôsobe vyhotovenia, v rôznych častiach boli rozdielne informácie o tej istej veci, údaje nezodpovedali skutočnosti. Úroveň vyučovania bola hodnotená ako **málo vyhovujúca**.

Záverečné odporúčania Štátnej školskej inšpekcie pre materské školy s vyučovacím jazykom maďarským:

- 1. propagovať a podporovať význam štátneho jazyka v národnostne zmiešanom prostredí vzhľadom na prípravu detí príslušníkov národnostnej menšiny na život v majoritnej spoločnosti,*
- 2. podporovať a zabezpečiť vzdelávanie učiteľov vzhľadom na skvalitnenie úrovne ich komunikatívnych kompetencií v štátnom jazyku,*
- 3. podporovať a zabezpečiť vzdelávanie učiteľov v oblasti didaktiky i metodiky ovládania a používania štátneho jazyka,*
- 4. zabezpečiť predškolskú prípravu detí vrátane detí zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunit,*
- 5. konfrontovať deti so štátnym jazykom pravidelne, napr. prostredníctvom spolupráce s materskou školou s vyučovacím jazykom slovenským, návštevou bábkového divadla, miestnej knižnice a pod.,*
- 6. zabezpečiť tvorbu zborníkov tých istých básní, piesní, hier a literárnych útvarov zároveň vo vyučovacom a v štátnom jazyku a podieľať sa na nej.*

Záverečné odporúčania Štátnej školskej inšpekcie pre základné a stredné školy:

- 1. dôsledne eliminovať (najmä v primárnom vzdelávaní) jazykovú bariéru žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia z marginalizovaných rómskych komunit využívaním rómskeho jazyka ako pomocného jazyka vo vyučovaní,*
- 2. využívať možnosť posilniť v učebnom pláne voliteľnými hodinami týždennú hodinovú dotáciu vyučovania predmetov slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra (školy s vyučovacím jazykom maďarským),*
- 3. zvýšiť frekvenciu zaradovania konverzačnej zložky do vyučovacích hodín a efektívne ju využívať vhodne zvolenou motiváciou, metódami a formami práce,*
- 4. zabezpečiť vybavenie škôl vhodnými učebnými programami, zvukovými nahrávkami, CD nosičmi s ukážkami literárnych diel, odborných textov v slovenskom jazyku (školy s vyučovacím jazykom maďarským),*
- 5. organizovať spoločné projekty s partnerskými školami s vyučovacím jazykom slovenským (školy s vyučovacím jazykom maďarským),*
- 6. organizovať návštevy divadelných a iných predstavení realizovaných v štátnom jazyku (školy s vyučovacím jazykom maďarským),*
- 7. dôrazne dbať na kultúru rečového prejavu jednotlivcov.*

Prehľad plnenia odporúčaní z oblasti školstva vyplývajúcich z prvej a druhej správy o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej republiky

1. *Zabezpečiť pravidelné školenia pre učiteľov materských, základných a stredných škôl na zvyšovanie ich jazykovej pripravenosti v používaní slovenského spisovného jazyka.*
Cieľom odporúčania bolo poskytnúť učiteľom materských škôl a učiteľom všetkých vyučovacích predmetov v základných a stredných školách príležitosť zdokonaľiť sa v ovládaní slovenského spisovného jazyka tak, aby sa z ústnych a písomných prejavov učiteľov odstránili nevhodné jazykové javy a aby všetci učitelia boli dobrým jazykovým vzorom pre svojich žiakov.
Ministerstvo školstva však v podkladoch k predmetným odporúčaniam informovalo len o vzdelávacích programoch pre učiteľov slovenčiny zameraných na metodiku vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a literatúra, pričom uviedlo, že súčasťou viacerých vzdelávacích programov je aj zvyšovanie úrovne kompetencií pedagogických zamestnancov v používaní slovenského spisovného jazyka. Napriek tomu možno konštatovať, že predmetné odporúčanie, ktorého cieľom bolo organizovanie špeciálnych školení z jazykovej kultúry pre učiteľov, nebolo doteraz v plnom rozsahu realizované.
2. *Prehodnotiť koncepciu vyučovania slovenčiny v základných a stredných školách a vypracovať učebnice slovenského jazyka a literatúry tak, aby sa vytvoril ucelený systém postupného rozvíjania teoretických a praktických poznatkov o slovenčine.*
Naplnenie tohto odporúčania zohľadnilo ministerstvo školstva pri schvaľovaní štátneho vzdelávacieho programu pre prvý a druhý stupeň základných škôl a štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá. Inovované štátne vzdelávacie programy sú účinné od 1. septembra 2015. Z hľadiska podpory rozvoja čitateľskej gramotnosti bol v rámci všeobecných cieľov výchovy a vzdelávania stanovený cieľ utvárať u žiakov základy gramotností prostredníctvom rozvíjania kľúčových kompetencií. Nezastupiteľnú úlohu predmetu slovenský jazyk a literatúra pri rozvíjaní čitateľskej gramotnosti zohľadňuje aj inovovaný vzdelávací štandard pre slovenský jazyk a literatúru od prvého stupňa základnej školy až po strednú školu.
3. *Dbáť o zvyšovanie jazykovej kultúry žiakov na všetkých vyučovacích hodinách (t. j. nielen na vyučovacej hodine slovenského jazyka a literatúry).*
Ako uvádza ministerstvo školstva vo svojich podkladoch, kľúčové kompetencie inovovaného vzdelávacieho štandardu zo slovenského jazyka a literatúry majú nadpredmetový charakter. V rámci zavádzania systému duálneho vzdelávania vypracoval Štátny inštitút odborného vzdelávania vzorové učebné osnovy so zadanými požiadavkami zameranými na rozvoj spisovného jazyka, ktoré sú zahrnuté do výchovno-vzdelávacích cieľov odborných predmetov.
V súčasnosti sa Štátny pedagogický ústav venuje riešeniu úlohy *Jazykové kompetencie rozvíjané naprieč kurikulumom*, ktorej cieľom je stanoviť jazykové kompetencie zo slovenského jazyka, ktoré sú nevyhnutné na učenie sa vo všetkých predmetoch. Pôjde o vypracovanie základného súboru jazykových kompetencií, ktoré nebudú mať čisto predmetový charakter.
4. *Venovať primeranú pozornosť jazykovej úprave školských publikácií (zborníky, časopisy, učebné pomôcky a i.)*
V záujme zvýšenia jazykovej úrovne školských (odborných) časopisov zahrnulo ministerstvo školstva v rámci dotačného systému na rok 2015 do výzvy týkajúcej sa predkladania žiadostí na podporu vydávania časopisov aj takéto kritériá na vydávanie časopisov určených deťom a žiakom škôl a školských zariadení:

- zvyšovanie jazykovej kultúry a úrovne ovládania slovenského spisovného jazyka v súlade so zákonom o štátnom jazyku,
  - formovanie pozitívneho vzťahu detí, mládeže a dospelých k slovenskému jazyku,
  - podpora čitateľskej gramotnosti, jazykovej kompetencie a jazykového citu,
  - zvýšenie počtu detí a žiakov, učiteľov, rodičov a ostatných dospelých, ktorí časopis čítajú, a ich jazykovej pripravenosti v používaní slovenského spisovného jazyka.
5. *Legislatívne zabezpečiť vyučovanie slovenského jazyka v školách s vyučovacím jazykom maďarským v malých skupinách a zvýšiť hodinovú dotáciu predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra so zapojením slovenských lektorov v školách s vyučovacím jazykom maďarským.*

Požiadavka delenia na malé skupiny pri vyučovaní slovenského jazyka bola premietnutá do rámcových učebných plánov pre školy s VJM platných od 1. septembra 2015. Žiaci sa na každej vyučovacej hodine slovenského jazyka a slovenskej literatúry rozdeľujú na skupiny, ktoré sa naplňajú do maximálneho počtu 17 žiakov. Čo sa týka návrhu na zvýšenie hodinovej dotácie slovenského jazyka, realizoval sa nasledovne: po inovácii štátneho vzdelávacieho programu v roku 2015 sa na prvom stupni základných škôl s VJM zachoval rovnaký počet hodín vyučovania slovenského jazyka platný od roku 2008 a celkový počet hodín slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách bol navýšený len na druhom stupni, a to o jednu hodinu týždenne. Na gymnáziách s VJM sa zvýšila hodinová dotácia povinného vyučovacieho predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra o jednu hodinu týždenne v každom ročníku, čiže spolu o štyri hodiny. Z podkladov ministerstva školstva však vyplýva, že odporúčanie zapojiť do vyučovania slovenského jazyka v školách s VJM slovenských lektorov neovládajúcich jazyk národnostnej menšiny nebolo možné naplniť, pretože súčasná právna úprava to nedovoľuje.

6. *Skvalitniť jazykovú prípravu detí v štátnom jazyku v školách s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny, najmä v školách s vyučovacím jazykom maďarským.*

S cieľom zvýšiť kvalitu vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJM ministerstvo školstva vytvorilo projekt *Edukačný proces vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským (2016 – 2020)*, ktorý sa začal realizovať od 1. januára 2016 prostredníctvom Metodicko-pedagogického centra. Tento projekt je určený učiteľom slovenského jazyka a slovenskej literatúry v základných školách a je prispôsobený inovovanému štátnemu vzdelávaciemu programu. Jeho prínosom by malo byť:

- zlepšenie úrovne profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov,
- zlepšenie komunikačných schopností žiakov,
- zlepšenie postoja žiakov k predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra, k slovenskému jazyku a slovenskej kultúre,
- zlepšenie študijných výsledkov žiakov v tomto predmete,
- zvýšenie spokojnosti rodičov s úrovňou ovládania slovenského jazyka žiakmi,
- zavedenie dobrej praxe do vyučovacieho procesu.

Štátny pedagogický ústav v rámci svojej výskumnej úlohy zisťoval personálne a materiálne-technické podmienky vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJM a na základe výsledkov tohto výskumu vypracoval návrh koncepcie vyučovania slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s VJM, ktorý je v súčasnosti v pripomienkovacom procese.

K zvyšovaniu záujmu žiakov v školách s VJM o slovenský jazyk prispieva aj súťaž Poznaj slovenskú reč a celoslovenská súťaž Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Od 1. septembra 2018 nadobudne účinnosť novelizovaná vyhláška č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách (novela vyhlášky č. 113/2015 Z. z.), ktorou sa mení spôsob konania externej časti maturitnej skúšky z predmetu slovenský jazyk

a slovenská literatúra v stredných školách s VJM. Zmena prinesie overovanie komunikačných kompetencií žiakov, preverovanie toho, ako vedia žiaci efektívne počúvať hovorený prejav v slovenskom jazyku, porozumieť mu a získať z neho potrebné informácie.

Zoznam akreditovaných vzdelávacích programov kontinuálneho vzdelávania zameraných na rozvíjanie komunikačných a čitateľských zručností žiakov

1. Ako vytvoriť texty a úlohy na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov prvého stupňa základnej školy
2. Rozvoj čitateľskej gramotnosti na vyučovaní slovenského jazyka a literatúry
3. Posilňovanie komunikačných kompetencií v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským
4. Ako učiť žiakov spracovať informácie z textu
5. Rozvoj čitateľskej gramotnosti v primárnom vzdelávaní
6. Využitie literárnych textov na rozvoj kľúčových kompetencií žiaka so zameraním na etické aspekty literárneho diela
7. Využitie učebnice literatúry v učebnom procese so zameraním na rozvoj kľúčových kompetencií žiaka
8. Aktívne využívanie čítania s porozumením vo vyučovacom procese v základnej a strednej škole
9. Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským
10. Integrácia čitateľskej gramotnosti do výučby na strednej škole
11. Podpora čitateľskej gramotnosti žiakov v základnej škole
12. Návnik komunikačných zručností na hodinách slovenského jazyka na prvom stupni základnej školy s vyučovacím jazykom maďarským
13. Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov v školách s vyučovacím jazykom maďarským
14. Rozvoj čitateľskej gramotnosti prácou s písomnými prameňmi na základnej a strednej škole
15. Rozvíjanie komunikačných schopností na školách s vyučovacím jazykom maďarským
16. Prehľbovanie kompetencií učiteľov v oblasti čitateľskej gramotnosti výberom textov
17. Debata a diskusia – rozvoj rečníckych zručností žiaka na hodinách slovenského jazyka a literatúry
18. Ako pracovať s učebnicami a cvičebnicami na hodinách slovenského jazyka
19. Rozvoj schopností žiakov v argumentácii na vyučovaní jazykovej zložky predmetu slovenský jazyk a literatúra
20. Rozvoj čitateľskej gramotnosti v primárnom vzdelávaní – hravým čítaním k porozumeniu textu
21. Tvorba testových úloh na čítanie s porozumením v primárnom vzdelávaní
22. Metodika rozvoja čitateľskej gramotnosti na hodinách slovenského jazyka a literatúry
23. Skupinové formy vyučovania ústneho jazykového prejavu – debata a diskusia
24. Interpretácia literárnych textov ako čitateľský stimul

**Prehľad podnetov občanov na porušenie zákona o štátnom jazyku doručených
na ministerstvo kultúry v období od 1. októbra 2013 do 30. septembra 2015**
(okrem podnetov týkajúcich sa oblasti médií uvedených v prílohách č. 3 a 5)

	Obsah podnetu	Príslušné ustanovenie zákona o štátnom jazyku
1.	bilbordy politických strán len v maďarskom jazyku	§ 8 ods. 6
2.	názov internetovej stránky v anglickom jazyku	zákon neupravuje
3.	používanie goralského nárečia v regionálnych novinách	§ 11
4.	používania štátneho jazyka v komunikácii súkromných subjektov s orgánmi štátnej správy	§ 3 ods. 1 § 3 ods. 4
5.	používanie štátneho jazyka v správnom konaní	§ 7 ods. 1
6.	používanie štátneho jazyka v technickej dokumentácii	§ 8 ods. 3
7.	používanie štátneho jazyka v nápisoch na informovanie verejnosti	§ 8 ods. 6
8.	nedodržanie vzájomnej veľkosti textov na dvojjazyčnom (slovensko-maďarskom) plagáte politickej strany	§ 8 ods. 6
9.	nedodržanie poradia jazykov v dvojjazyčnom (slovensko-maďarskom) ozname obecného rozhlasu	§ 5 ods. 4
10.	rokovanie obecného zastupiteľstva len v maďarskom jazyku	§ 3 ods. 2 písm. b)
11.	doručenie oznámenia o konaní volieb vo všetkých menšinových jazykoch	zákon neupravuje
12.	premietanie filmov v kinách bez zabezpečenia slovenskej jazykovej verzie	§ 5 ods. 7
13.	jazyková úroveň zvukových oznamov na železničných staniaciach v Slovenskej republike	§ 5 ods. 4 § 11
14.	veľkoplošný plagát politickej strany len v maďarskom jazyku	§ 8 ods. 6
15.	zverejnenie oznamu v maďarskom jazyku nezodpovedajúceho zákonným požiadavkám na používanie štátneho jazyka na verejnom priestranstve	§ 8 ods. 6
16.	jazyková úroveň internetových stránok	zákon neupravuje
17.	premietanie filmov v kinách len v maďarskom jazyku bez zabezpečenia slovenskej jazykovej verzie	§ 5 ods. 7
18.	neúplné uvedenie názvov ulíc na orientačných tabuliach v štátnom jazyku	§ 3a
19.	jazyková úroveň internetových stránok	zákon neupravuje
20.	oznamy určené pre verejnosť len v maďarskom jazyku (pozdvaná na kultúrne podujatie, oznámenie o konaní podujatia, informačný leták na kúpalisku)	§ 8 ods. 6
21.	zverejňovanie informácií orgánu obecnej samosprávy v obecných novinách len v maďarskom jazyku	§ 3 ods. 2 písm. c)
22.	chýbajúce texty v slovenskom jazyku na verejnom kultúrnom podujatí (výstavné panely obsahovali len cudzojazyčné texty vo viacerých jazykoch)	§ 8 ods. 6
23.	jazyková úroveň internetových stránok	zákon neupravuje
24.	používanie štátneho jazyka v názvoch občianskych združení	zákon neupravuje
25.	používanie českého jazyka v záverečných prácach na vysokých	zákon neupravuje

	školách	
26.	používanie názvov obcí v štátnom jazyku v oficiálnych dokumentoch	§ 3a
27.	určovanie názvov obcí v štátnom jazyku	§ 3a
28.	aktualizácia kodifikačnej príručky	§ 2 ods. 2
29.	používanie štátneho jazyka pri premietaní audiovizuálnych diel pre verejnosť	§ 5 ods. 7
30.	používanie skratky Slovenskej republiky na vysvedčeniach v základných a stredných školách	§ 3 ods. 1 § 11
31.	aktualizácia kodifikačných príručiek	§ 2 ods. 2
32.	používanie štátneho jazyka v nápisoach pre verejnosť a v nápisoach na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach	§ 8 ods. 6 § 5 ods. 8
33.	umiestnenie tabúľ s nápismi v neznámom jazyku bez znenia v štátnom jazyku	§ 8 ods. 6
34.	nerespektovanie spisovnej normy slovenského jazyka v názvoch štátnych inštitúcií	§ 3 ods. 1
35.	používanie štátneho jazyka v úradnom styku	§ 3 ods. 1
36.	jazyková úroveň textov na informačných tabuliach pri železničných tratiach	§ 8 ods. 6 § 11
37.	používanie anglického jazyka v úradnej korešpondencii	§ 3 ods. 1
38.	jazyková úroveň internetových stránok	zákon neupravuje
39.	nedodržanie poradia jazykov v dvojazyčnom (slovensko-maďarskom) ozname obecného rozhlasu	§ 5 ods. 4
40.	veľkoplošný plagát prevažne v maďarskom jazyku	§ 8 ods. 6
41.	rokovanie mestského zastupiteľstva v maďarskom jazyku bez zabezpečenia prekladu do štátneho jazyka	§ 3 ods. 2 písm. c)
42.	nedodržanie vzájomnej veľkosti textov na dvojazyčnom (slovensko-maďarskom) plagáte politických strán	§ 8 ods. 6
43.	oznam o podujatí pre verejnosť len v maďarskom jazyku	§ 5 ods. 6
44.	veľkoplošný bilbord len v maďarskom jazyku	§ 8 ods. 6
45.	veľkoplošný bilbord len v maďarskom jazyku	§ 8 ods. 6
46.	nesprávne používanie názvu obce	§ 3a
47.	umiestnenie anglických nápisoov bez slovenského znenia v priestoroch štadióna	§ 8 ods. 6
48.	uvádzanie ženských priezvisk v úradných dokumentoch	§ 11
49.	používanie štátneho jazyka v úradnom styku	§ 3 ods. 4
50.	používanie štátneho jazyka v zamestnaní	§ 3 ods. 1
51.	úprava názvu kultúrneho podujatia v súlade so spisovnou normou slovenského jazyka	§ 5 ods. 7 § 11
52.	zverejňovanie reklamy na internetovej stránke v českom jazyku	zákon neupravuje
53.	katalóg s ponukou zájazdov v českom jazyku	§ 8 ods. 1
54.	používanie štátneho jazyka v názvoch škôl	§ 3 ods. 1
55.	používanie českého jazyka v úradnom styku	§ 3 ods. 4
56.	predkladanie českého vysvedčenia pri uchádzaní sa o zamestnanie na území Slovenskej republiky	§ 3 ods. 4
57.	vydávanie knižných publikácií v cudzích jazykoch	zákon neupravuje
58.	nedostupnosť kodifikačných príručiek	§ 2 ods. 2
59.	používanie ženských priezvisk v slovenskom jazyku v úradnom styku	§ 11

60.	používanie štátneho jazyka pri premietaní audiovizuálnych diel pre verejnosť	§ 5 ods. 7
-----	--	------------